

Katsausartikkeli

Helsingin lähestymistapa globaaliin poliittiseen talouteen: pluralistinen talousteoria, kriittinen tieteellinen realismi ja metodologinen globalismi

Konsta Kotilainen, valtiotieteiden maisteri, väitöskirjatutkija, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Heikki Patomäki, valtiotieteiden tohtori, maailmanpolitiikan professori, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Abstrakti

Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimus on kriittisen itsereflektion tarpeessa. Merkittävä osa alan tutkijoista on hylännyt Open Economy Politics -viitekehysten, joka on hallinnut alan pohjois-amerikkalaista tutkimusta viime vuosikymmeninä. Vaikka tuorein tutkimus usein käsittelee oleellisia kysymyksiä kiinnostavilla tavoilla, kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen kaksi perustavinta puutetta, talousteoretisoinnin vähäisyys ja monien lähestymistapojen filosofinen ohuus, ovat osin korjaamatta. Katsausartikkelissa argumentoimme: 1) Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimus ei voi edetä kovinkaan pitkälle käsittelemättä talousteoreettisia kysymyksiä. 2) Vaikka valtavirtainen taloustiede on edelleen suurelta osin eristäytynyt yhteiskuntatieteellisestä poliittisen talouden tutkimuksesta, poliittinen talous voi luontevasti ammentaa oivalluksia ja tutkimushypoteeseja toisista talousteoreettisista perinteistä. 3) Systemaattinen ammentaminen useammasta teoriaperinteestä tai tieteenalasta tuskin onnistuu ilman tehtävään sopivaa metateoreettista viitekehystä, kuten kriittistä tieteellistä realismia tai pragmatismia. 4) Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen tulisi valaista ensisijaisesti sellaisia instituutioita, rakenteita, mekanismeja ja prosesseja, jotka ylittävät kansallisvaltioiden rajat ja/tai vähintään osittain ohittavat näiden valtioiden välisen vuorovaikutuksen. Tämän viimeisen näkökohdan pohjalta Helsingissä alaa kutsutaan *globaalin* poliittisen talouden tutkimukseksi.

Avainsanat: globaali poliittinen talous, talousteoria, yhteiskuntatieteiden filosofia, realismi, pluralismi
<https://doi.org/10.51810/pt.140964>

Johdanto

Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen (*International Political Economy*, IPE) tulisi tarkastella metodologisia ja metateoreettisia perusteita kriittisesti. Alan tutkijat ovat laajasti hylänneet pohjoisamerikkalaisia IPE-journaaleja viime vuosikymmeninä hallinneen *avoimen talouden politiikka* (*Open Economy Politics*, OEP) -lähestymistavan. Kuten lähestymistavan tärkein kehittäjä David A. Lake (2009, 224–225) on kuvannut, OEP omaksui ”uusklassisen taloustieteen ja kansainvälisen kaupan teorian oletukset” samalla sisällyttäen analyysiinsa ”poliittisia muuttujia” esimerkiksi toimijoiden intressejä koskien.

Vaikka kriittinen IPE-tutkimus hylkää OEP:n kapeat raamit ja käsittelee oleellisia kysymyksiä monista näkökulmista, tällaisen tutkimuksen kaksi perustavinta puutetta ovat nähdäksemme edelleen ainakin jossain määrin korjaamatta. Nämä puutteet ovat talusteoretisoinnin vähäisyys sekä monien lähestymistapojen filosofinen ohuus ja metodologinen rajoittuneisuus. Varsinkin jälkimmäiseen puutteeseen liittyen isoa osaa kriittisestäkin IPE-tutkimuksesta leimaa edelleen myös metodologinen nationalismi.

Muun viimeaikaisen tutkimuksen ohella erityisesti Helsingin yliopistolla tehty poliittisen talouden ja yhteiskuntatieteiden perusteiden tutkimus tarjoaa resursseja näiden puutteiden korjaamiseksi. *Helsingin lähestymistapaa* globaaliin poliittiseen talouteen (vrt. Kotilainen ja Patomäki 2020; 2022) luonnehtii ennen kaikkea pluralistinen talusteoria, kriittinen tieteellinen realismi sekä metodologinen globalismi. Samalla on selvää, että myös Helsingissä tutkimusta tehdään eri lähtökohdista ja monin metodologioin.¹

Argentin pohjustusta: IPE:n hajaannustilasta ja sen syistä

IPE:n kaltaisen moninaisen oppialan trendejä koskevat väitteet ovat väistämättä jossain määrin valikoivia ja heijastelevat myös kilpailevia normatiivisia näkemyksiä alan toivottavasta kehityssuunnasta (vrt. LeBaron ym. 2021). Tällaiset väitteet voivat koskea esimerkiksi OEP:n tieteellisiä ansioita tai suhteellista suosiota tutkijayhteisön keskuudessa. Niille, jotka näkevät IPE:n valtavirtaista taloustiedettä täydentävänä erikoisalana, OEP-kehys on vaikuttanut tarjoavan

”paradigman”, joka mahdollistaa taloustieteen ja politiikan tutkimuksen yhteensulautumisen tavalla, joka edistää tieteellisen tiedon ”kasautumista” (Lake 2009). Niille puolestaan, jotka pikemminkin jakavat IPE:n perustajien alkuperäiset tavoitteet, OEP on tuottanut karvaan pettymyksen (Cohen 2008; Keohane 2009; Cohen 2009a, korostaa, että myös amerikkalaisia lähestymistapoja on monia). Ongelmana on se, että OEP on siirtänyt alan tutkijoiden huomiota pois maailman poliittis-taloudellisesta järjestelmästä kokonaisuutena. Laajamittaisten rakenteiden ja prosessien valaisemisen sijaan OEP on pyrkinyt pelkistämään kansainvälisen politiikan ilmiöt talousteorian pohjalta johdettuihin ”kotimaisiin intresseihin” (*domestic interests*, ks. myöhemmin tässä luvussa). Tämän seurauksena alan ”tutkimuksesta on tullut yhä eristäytyneempää ja sisäänpäin suuntautuneempaa, suurelta osin irrallista siitä, mitä todellisessa maailmassa tapahtuu” (Cohen 2017, 657). Vaikka OEP:n merkitystä alan amerikkalaiselle tutkimukselle on vaikea kiistää, esimerkiksi eurooppalaiseen tutkimukseen se on vaikuttanut vain vähän. Suomessa OEP:ta ei tietääksemme ole harjoitettu juuri lainkaan.

Yleisemminkin kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen kenttä on hajautunut (ks. esim. Young 2021). Monissa tärkeissä kysymyksissä tutkijoiden näkemykset ovat lähentymisen sijaan pikemminkin loitonneet toisistaan (vastaavaa kehitystä on havaittavissa myös kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa, ks. esim. Guzzini 2020; Wight 2019). Osa tästä eriytymisestä näyttää kykeytyvän tutkijoiden maantieteellisiin sijainteihin: eri alueilla ja valtioissa suositut historiantulkinnat heijastelevat niiden asemaa maailmantaloudessa. Esimerkiksi se, mitä varsinkin monet amerikkalaiset tutkijat ylistävät Yhdysvaltain globaalina johtajuutena, jotkut eurooppalaiset, brittiläiset ja kanadalaiset tutkijat kyseenalaistavat gramscilais-tyyppisenä hegemoniana. Sen sijaan useat aasialaiset, afrikkalaiset ja eteläamerikkalaiset tutkijat saattavat tulkita samaa ilmiötä lähinnä jonkinlaisena (uus)imperialismina tai -kolonialismina (Blyth 2009, 4; vrt. Cohen 2019). Myös Suomessa ja muissa Pohjoismaissa eri tulkinnat ovat kamppailleet ja niiden kulloinenkin suosio on riipunnut myös vallitsevista geopoliittisista voimista. Oppialan teoreettisten ja metodologisten keskusteluiden tuloksena on kehittynyt laaja valikoima kriittisiä lähestymistapoja (ks. esim. Shields ym. 2011). IPE-kentän hajanaisuus herättää myös normatiivisia kysymyksiä siitä, kuinka yhtenäinen alan lopulta tulisi olla.

Vaikka OEP on pitkälti edelleen ohjannut viimeaikaista amerikkalaista IPE-tutkimusta (ks. esim. Chaudoin ja Milner 2017; Thompson 2020), suuri osa alan tutkijoista eri puolilla maailmaa ei siis ole lähestymistavasta vakuutuneita (ks. esim. Phillips ja Weaver 2011). Viime vuosikymmeninä IPE:n perusteista käydyt keskustelut ovat jossain määrin polkeneet paikallaan, mutta myös yrityksiä innovatiivisiksi avauksiksi on nähty. Esimerkiksi *uusi keskinäisriippuvuuslähestymistapa* (*New Interdependence Approach*, NIA) pyrkii selittämään taloudellisen avoimuuden ja globalisaation seurauksia, sen sijaan että se keskittyisi avoimuuden syihin (Farrell ja Newman 2014; 2016). NIA laajentaa selitettävät ilmiöt kattamaan esimerkiksi globaalin liiketoiminnan sääntelyn (vrt. kuitenkin Braithwaite ja Drahos 2000) sekä sen vaikutukset valtasuhteisiin, epätasa-arvoon ja turvallisuuteen (”aseistetusta keskinäisriippuvuudesta”, *weaponized interdependence*, ks. esim. Farrell ja Newman 2019; 2023; de Goede 2021). Toinen esimerkki on *kompleksisen keskinäisriippuvuuden poliittinen talous* (*Political Economy of Complex Interdependence*, PEICI; Oatley 2019; ks. myös Oatley ym. 2013), joka korostaa yhteiskunnallisten järjestelmien avoimuutta ja kompleksisuutta sekä tulevaisuuden epävarmuutta tavalla, joka muistuttaa hieman tiettyjä jälkikeynesiläisiä ja osittain sen piiriin kytkeytyviä kompleksisuusteoreettisia lähestymistapoja taloustieteessä (ks. esim. Keen 2011, 449–454).² Vaikka nämä avaukset vievätkin IPE-tutkimusta kohti suuntaa, jota me tässä katsausartikkelissa puolustamme, pyrkimyksemme ovat yhtäältä kunnianhimoisempia tutkimusagendan suhteen³ sekä toisaalta metateoreettisesti systemaattisempia ja eksplisiittisempiä⁴.

Osa OEP-tyylisen tutkimuksen ongelmista juontuu usklassiseen taloustieteeseen (Wade 2009). OEP tarjoaa melko selkeän esimerkin niin kutsutusta taloustieteen imperialismista (erityisesti sen ”tyyli-imperialismista”, ks. Mäki 2009). Sen sijaan, että se kannustaisi tasavertaiseen vuoropuheluun politiikan tutkimuksen ja taloustieteen välillä, tällaisesta IPE:stä on käytännössä pitkälti tullut jälkimmäisen oppialan valtaviiran alahaara – kehityskulku, jota IPE:n perustajiin kuulunut Susan Strange (1970) osasi jo varhain pelätä. OEP pyrkii pääasiassa paikantamaan empiirisiä säännönmukaisuuksia erilaisten taloudellisten ja poliittisten ”muuttujien” välillä deduktiiviseen päättelyyn ja metodologisen nationalismin periaatteeseen nojaten: usklassisen taloustieteen oletukset ja teoriat → yksilöiden, yritysten ja/tai (vientij- ja tuonti)sektoreiden erilaiset kotimaiset intressit → kansalliset neuvottelut → kansalliset politiikat

(maan suuntautuminen suljettuun tai avoimeen talouteen) → kansainväliset neuvottelut → kansainväliset politiikat → mahdolliset palautevaikutukset kotimaisiin intresseihin (jotka jälleen tulkitaan uusklassisen talousteorian valossa.

Tätä taustaa vastaan ei ole yllättävää, että IPE-tutkijoiden turhautuminen OEP:hen heijastelee meneillään olevaa muutosta valtavirtataloustieteessä. Perinteisiä uusklassisia sitoumuksia kyseenalaistetaan nyt useammasta eri suunnasta, joista osa on tuoreita.⁵ Keskustelut teorian sisällöllisten oletusten realistisuudesta ja realistisuuden merkityksestä eri konteksteissa ovat toki sinänsä vanhoja ja monitahoisia. Koska harvat taloustieteilijätäkään kannattavat näkemystä, jonka mukaan oletusten realistisuudella ei olisi *lainkaan* väliä, he näyttävät nyt olevan pakotettuja vähättelemään sitoutumistaan uusklassisen teorian sisältöön vähintäänkin retorisesti (ks. myös Berg ja Gigerenzer 2010). Esimerkiksi David Colanderia, Richard Holtia ja Barkley Rosseria (2004) seuraten monet taloustieteilijät samaistavat taloustieteen nykyään usein sen kvantitatiivisiin ja/tai formaaleihin metodologioihin (pääsääntöisesti edelleen tilastollisiin menetelmiin ja matemaattiseen mallintamiseen, vaikka nykyään hyödynnetään myös tietokonepohjaisia simulaatiotekniikoita ja käyttäytymistieteellisiä koeasetelmia). Toisin sanoen valtavirran taloustiedettä luonnehditaan yhä useammin pelkäksi kokoelmaksi ”hyväksyttäviä tieteellisiä” menetelmiä ilman erityistä teoreettista sisältöä tai edes omaa tutkimuskohdetta (Harjuniemi 2023). Tämä kehityskulku heijastuu myös IPE:een – kansainvälinen poliittinen talous on yksi niistä lukuisista tutkimuskohteista, joihin taloustieteen menetelmiä yritetään soveltaa riippumatta siitä, toimivatko ne. Tämän seurauksena varsinkin yhdysvaltalaisessa IPE:ssä on ollut kohtuullisen niukalti tilaa varsinaisille metodologisille keskusteluille, jotka koskevat ontologiaa, epistemologiaa ja aksiologiaa, ja jotka ohjaisivat tutkimusta käsitteellisen, historiallisen ja filosofisen yhteiskuntateorian suuntaan.

Kun taipumus ymmärtää taloustiede jonkinlaiseksi menetelmäkokoelmaksi yhdistyy perinteiseen metodologiseen nationalismiin, päädytään helposti menetelmävetoiseen vertailevaan tutkimukseen, joka tosiasiassa kuitenkin usein nojaa uusklassisiin sisältöihin (esim. Stolper–Samuelson-teoreema). Tällainen tutkimus tuottaa kvantitatiivistilastollisia vertailuja erillisten yksittäisten talouksien ja niiden (pitkästi epifenomenaalisten⁶) poliittisten järjestelmien välillä. Tämän seurauksena IPE:n ”kansainvälinen” ja ”poliittinen” luonne ohenee ja korvautuu taloustieteellisellä metodologisella nationalismilla

(selitämme tämän ongelman tarkemmin artikkelimme viimeisessä osassa). Onneksi vaihtoehtoista ei ole pulaa. Olemme jo maininneet NIA:n ja PEIC:n, jotka osaltaan ovat madaltaneet esteitä IPE:n eri koulukuntien maailmanlaajuiselle vuoropuhelulle.

Artikkelimme keskittyy lähestymistapoihin, jotka toteuttavat oppialan perustajien tavoitteita OEP:ta paremmin. Tällaiset lähestymistavat ohjaavat suurinta osaa ainakin eurooppalaisesta – ja varmasti myös suomalaisesta – IPE-tutkimuksesta. Kriittisten näkökulmien kirjo on laajentunut sitten 1990-luvun ja uusgramscilaisen teorian kukoistustajan. Vaikka lähestymistapojen lukumäärä voi tällä hetkellä olla laajempi kuin koskaan, kriittinen IPE ei silti ole globaalia valtavirtaa. Itse asiassa merkittävimmät amerikkalaiset IPE-lehdet, jotka alun perin olivat suhteellisen vastaanottavaisia moninaisille näkökulmille, ovat sittemmin olleet melko haluttomia julkaisemaan kriittistä IPE:ä (ks. Maliniak ja Tierney 2009), eikä tilanne näytä näiden lehtien osalta merkittävästi muuttuneen finanssikriisin jälkeenkään. Koulukuntien suosio liittyy sijaintiin ja asemoitumiseen maailmantaloudessa. Lisäksi eri lähestymistapojen välillä on lukuisia metodologisia eroja ja myös sisällöllisiä erimielisyyksiä (vertaiserimielisyyksien tietoteoreettisesta arvioinnista, ks. Kotilainen 2021a). Puutteistaan huolimatta uusgramscilaisuus tarjosi aikanaan keskusteluille jonkinlaisen koherentin viitekehyksen.

Pienin yhteinen nimittäjä, jonka kriittiset lähestymistavat nähdäksemme jakavat, on se, että ne ottavat *yhteiskuntatieteet* ja niiden pluralistisen luonteen vakavasti. Kaikissa ilmenemismuodoissaan kriittinen IPE ammentaa yhteiskuntatutkimuksen rikkaasta perinteestä sen eri ilmenemismuodoissa, esimerkiksi sosiaalisesta ontologiasta, sosiologiasta, valtio-opista, antropologiasta, historiasta ja tulevaisuuden tutkimuksesta. Antroposeenin aikaan kytkeytyvät uhat ja ongelmat toki edellyttävät uudenlaista yhteistyötä myös lähimpien luonnontieteiden, kuten ympäristö- ja systeemitieteiden kanssa. OEP-henkinen IPE-tutkimus sen sijaan nojaa pääasiassa vain valtavirtataloustieteeseen. Me argumentoimme, että poliittinen taloustiede on ensisijaisesti nimenomaan moniarvoinen yhteiskuntatiede. Yksinkertaisuus, johdonmukaisuus ja selitysten yhteensopivuus ovat tärkeitä tieteellisiä arvoja, mutta niiden tavoittelun ei pidä johtaa siihen, että luovutaan realistisuudesta, informatiivisuudesta ja faktuaalisesta tarkkuudesta.⁷ Maailma on kompleksinen, ja siihen kuuluu

konflikteja sekä ideoiden tasolla myös vaikeasti yhteensovittettavia ristiriitoja. Tutkimuksen täytyy heijastaa tätä.

Moniarvoisuus itsessään ei kuitenkaan riitä kovin pitkälle. Myös pahoin jakautunut, mielekkääseen dialogiin kykenemätön tutkimusala voi olla tiettyssä mielessä ”pluralistinen”. IPE:ltä puuttuu soveltuva metateoreettinen viitekehys, joka voisi edistää moniarvoisuuden rakentavia, ei-kakofonisia muotoja (ks. myös Young 2021). Vaikka esimerkiksi uusgramscilaisuus, NIA ja PECI ovat kaikki tarjonneet kiinnostavia käsitteitä ja näkökulmia, ne ovat samalla olleet liian rajoittuneita ja spesifejä tarjotakseen tällaisen viitekehyyksen. OEP:lle ja siihen kytkeytyville positivistisille lähestymistavoille ei ole vaikuttanut löytyvän toimivaa ja riittävän systemaattista vaihtoehtoa. Tämä johtuu nähdäksemme siitä, että kriittinen IPE ei ole onnistunut tyydyttävällä tavalla korjaamaan kahta keskeistä puutetta, jotka ovat vaivanneet sitä Strangen ja alan toisen varhaisen uranuurtajan Robert Coxin suuruuden päivistä lähtien. Nämä puutteet ovat:

1) Filosofinen ohuus ja metodologinen huolimattomuus. Keskeisiltä osiltaan kriittisen IPE:n ”menetelmä” koostuu edelleen hieman epäjärjestyneestä tarinankerronnasta, ilman riittävää pyrkimystä muotoilla eksplisiittisiä tutkimushypoteeseja – olivatpa ne sitten laadullisia tai määrällisiä, historiallisia tai tulevaisuuteen suuntautuneita. Pääasia on, että hypoteesit olisivat soveltuvin osin vertailtavissa vaihtoehtoihin ja kriittisesti koeltavissa. Metateoreettisesti ala on edelleen monelta osin tieteenfilosofisesti vanhentuneen positivismi/jälkipositivismi-skisman vanki (ks. Patomäki ja Wight 2000). Useimmat kriittiset tutkijat identifioivat itsensä jonkin sortin jälkipositivisteiksi ja näin tarpeettomasti välttelevät ”positivistiselta kalskahtavaa” terminologiaa. Hedelmällisempi lähestymistapa olisi pyrkiä *hypoteesin* tai *koettelemisen* kaltaisten käsitteiden tulkitsemiseen ja soveltamiseen tavalla, joka vastaa yhteiskuntatieteiden erityistarpeita. Yhä syvemmälle juurtunut epistemologinen ja metodologinen erimielisyys, jota jaetun (meta)käsitteistön puute pahentaa, on luultavasti tärkein yksittäinen alan hajaantumista ruokkiva tekijä.

2) Reflektiivisen talousteoretisoinnin vähyys. Kriittistä IPE:ä heikentää yhä edelleen se, ettei alan tutkimuksessa yleensä kiinnitetä riittävää huomiota

talousteorian kysymyksenasetteluihin, vaikka monissa viimeaikaisissa tutkimuksissa pyritäänkin käsittelemään tätä ongelmaa jossain määrin ja eri tavoin. Vaikka IPE on alusta asti pyrkinyt tuomaan yhteen poliittikka- ja taloustieteitä⁸, usein taloudellisten ilmiöiden selittämistä koskevat kysymykset sekä lähestymistapojen moninaisuus ovat jääneet taka-alalle. Muista pluralistisen yhteiskuntateorian muodoista kriittinen IPE on sen sijaan ammentanut innokkaasti.

Äkkiseltään nämä puutteet saattavat vaikuttaa toisiinsa liittymättömiltä. Filosofis-metodologiset korjausliikkeet eivät välttämättä vaadi kiinnittämään lisää huomiota talousteorioihin. Sama pätee toisinpäin: pelkkä talousteoreettinen reflektointi ei itsessään kohenna IPE:n filosofista tai metodologista perustaa. Vaikka nämä kaksi puutetta ovatkin loogisesti erotettavissa toisistaan, käytännössä vakava yritys paikata jompikumpi puute voisi merkittävästi auttaa toisenkin suhteen. Yhtäältä kriittisen IPE:n ja pluralistisen taloustieteen näkökulmien yhteen saattaminen vaatii uskottavan metateoreettisen viitekehyksen (vrt. Lainä 2018a). Toisaalta lisähuomion kiinnittäminen talousteoriaan auttaisi kriittistä IPE:ä työstämään erityisesti kausaaliselittämisen metodologiaa eteenpäin. Muun muassa jälkikeynesiläinen, institutionaalinen, evolutionaarinen, feministinen, marxilainen ja ekologinen talousteoria tarjoavat runsaasti teoriaresursseja, joista IPE pystyy ammentamaan eksplisiittisiä mutta silti kontekstiherkkiä ja geo-historiallisesti tarkkarajaisia hypoteeseja, jotka ovat myös empiirisesti koeteltavissa. Uskomusten pitää olla avoimia kritiikille ja väitteiden tulee olla kumottavissa.

Näiden painotusten pohjalta joku voisi epäillä, että viime kädessä kannattaisimme jotain versiota ”amerikkalaisesta” lähestymistavasta. Näin ei kuitenkaan ole. Tähän on kaksi pääasiallista syytä. Ensinnäkin painottaessamme pluralistisen talousteorian merkitystä emme väitä, että IPE:stä pitäisi tulla taloustieteen alahaara, ymmärrettiinpä taloustiede sitten ”ortodoksisesti” tai ”heterodoksisesti” (suosimme termiä ”pluralistinen”). Päinvastoin: IPE:n tulisi kehittyä omaksi aidosti poikkitieteelliseksi tutkimusalueekseen. Vaikka talousteoriolla pitäisikin olla IPE:ssä tärkeä rooli, ratkaisevaa on ymmärtää talousteorioiden sisäinen monimuotoisuus sekä nähdä talousteoretisointi lähtökohtaisesti tasaveroisena kumppanina muiden yhteiskuntatutkimuksen suuntausten kanssa. Tutkimuskysymyksen pitäisi ratkaista, minkä suhteellisen painon kulloinkin

annamme talousteorialle – ja mistä sen monista perinteistä katsomme perustelluimmaksi kulloinkin ammentaa. Kaikki IPE:n piiriin kuuluva tutkimus pohjautuu lähes väistämättä *joillekin* talousteoreettisille lähtökohdille joko tietoisesti tai huomaamatta. Meidän reseptimme on rakentaa alan tutkimusta huolellisesti punnittujen ja hypoteeseiksi ymmärrettyjen talousteoreettisten väitteiden varaan. Lisäksi kannustamme refleksiiviseen asenteeseen talousteoriaa kohtaan. Koska taloustieteestä on kehittynyt tärkeä yhteiskunnallisen ja poliittisen vallan lähde, sen performatiiviset vaikutukset voivat olla olennainen osa yhteiskuntatieteiden, ja erityisesti IPE:n, tutkimuskohdetta.¹⁰

Toisekseen puolustaessamme eksplisiittisiä hypoteeseja ja niiden systemaattisen koettelemisen tarvetta *emme* argumentoi kvantifioinnin, tilastollisen analyysin ja matemaattisen mallintamisen lisäämisen puolesta. Vaikka nämä saattavat olla sopivia tapoja systematisoida ja testata tietynlaisia hypoteeseja, ne tarjoavat vain rajallisesti resursseja sosiaalisen todellisuuden tutkimiseen (kvantitatiivisten ja laadullisten menetelmien välisten dikotomioiden purkamisesta, ks. esim. Arestis ym. 2002; Brannen 2005; Næss 2004; Onwuegbuzie ja Leech 2005; Pratschke 2003). Tässä suhteessa OEP-henkinen IPE ja uusklassinen taloustiede jakavat toivottoman kapean ja vanhentuneen anti-realistisen tiedekäsityksen. Parhaat tieteelliset teoriat ja hypoteesit eivät ensisijaisesti tähtää säännönmukaisuuksien paikantamiseen tai ennusteiden laatimiseen vaan pyrkivät tarjoamaan tosia kuvauksia ja myös kausaalisia selityksiä reaalia maailman prosesseille, joista osa on luonteeltaan historiallisia ja mahdollisesti ainutlaatuisia. Toisin sanoen: vaikka talousteoria ja tieteellinen orientaatio ovat ratkaisevan tärkeitä IPE:lle, ne molemmat tulisi käsittää laaja-alaisesti, pluralistisesti ja realistisesti. Samalla metodologinen nationalismi rajoittaa OEP:n ja muunkin ensisijaisesti vertailevan tutkimuksen selitysalaa ja -voimaa. Helsingin lähestymistapa voi avartaa IPE:ä kaikissa näissä suhteissa ajautumatta monille muille kriittisille lähestymistavoille tyypillisiin ongelmiin.

Seuraavassa argumentoimme, että 1) kansainvälisen poliittisen talouden tutkimus ei voi edetä kovinkaan pitkälle käsittelemättä talousteoreettisia kysymyksiä ja että 2) valtavirtainen taloustiede on edelleen suurelta osin eristäytynyt yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta, mutta jälkimmäinen ala voi luontevasti ammentaa oivalluksia ja tutkimushypoteeseja muista talousteoreettisista perinteistä. Lisäksi esitämme, että 3) systemaattinen ammentaminen useammasta teoriaperinteestä tai tieteenalasta tuskin onnistuu ilman tehtävään

sopivaa metateoreettista viitekehystä, kuten kriittistä tieteellistä realismia tai pragmatismia. Viimeisenä väitämme, että 4) kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen tulisi valaista ensisijaisesti sellaisia instituutioita, rakenteita, mekanismeja ja prosesseja, jotka ylittävät kansallisvaltioiden rajat ja/ tai vähintään osittain ohittavat näiden valtioiden välisen vuorovaikutuksen. Tämän näkökohdan takia kutsumme alaa erityisesti *globaalin* poliittisen talouden tutkimukseksi. Myös *maailman* poliittisen talouden tutkimus saattaisi olla sopiva, joskin kenties astetta kokeellisempi nimitys.

Ilman talousteoriaa IPE ei voi päästä kovin pitkälle

Uusgramscilainen lähestymistapa näytti olevan hetken suorastaan IPE-valtavirtaa, ainakin Euroopassa. Cox kuvasi magnum opuksessaan *Production, Power, and World Order* (1987) erilaisten tuotantosuhteiden, yhteiskunnallisten voimien ja valtiomuotojen muodostumista ja sitä, kuinka ne tuottivat toisen maailmansodan jälkeistä maailmanjärjestystä, millä puolestaan oli palautevaikutuksia valtiomuotoihin ja tuotantosuhteisiin. Kirjassaan Cox esitti myös uudenlaisen selityksen Bretton Woods -järjestelmän noususta ja sen kriisistä 1970-luvulla sekä järjestelmän muuntumisesta 1980-luvulla. Suuri osa myöhemmästä uusgramscilaisesta kirjallisuudesta on käsitellyt ”uusliberaalia siirtymää”, joka alkoi Bretton Woods -järjestelmän murtumisesta, ja sitä, kuinka 1990-luvulta alkaen tätä siirtymää on lukittu kiinni esimerkiksi erilaisten kansainvälisten sopimus- ja hallintajärjestelyjen avulla. Tyypillistä on, että uusgramscilaiset tarinat näistä kehityskuluista nojaavat tiettyihin erityisellä tavalla määriteltyihin käsitteisiin, joihin kuuluvat esimerkiksi ”historiallinen blokki”, ”orgaaninen intellektuelli” ja ”hegemonia”.

Coxille ja hänen seuraajilleen tärkein *explanandum* on maailmanjärjestyksen kehittyminen, jonka he vuorostaan katsovat muokkaavan paikallisia ja kansallisia kehityskulkuja. Ideana on ollut ottaa kriittistä etäisyyttä vallitseviin valtasuhteisiin ja avata tilaa keskustelulle vaihtoehtoisista poliittisista mahdollisuuksista. Yleisesti ottaen uusgramscilainen projekti on vain epäsuorasti pyrkinyt selittämään talouskasvua, tehokkuutta, työttömyyttä, inflaatiota, suhdannevaihteluita, finanssikriisejä, tulonjakoa tai muita taloustieteen ydinaiheita – huolimatta siitä, että Cox yrittikin tarjota yleistä valtasuhteiden

muuttumiseen perustuvaa selitystä tulojen ja varallisuuden jakautumiselle (ks. myös Gill ja Law 1988). Pääsääntöisesti talousteoreettiset teemat ovat muodostaneet ennemminkin taustan historiatulkinnolle kuin tutkimuksen selkeän fokuksen (tässä roolissa talousteoria on esim. julkaisussa Cox 1987, 211–308; vrt. Cox 1983). Tällä tarkoitamme sitä, että kun Cox (1987, 221–223, 274–279; vrt. Gill ja Law 1988, luku 10) käsittelee esimerkiksi inflaation syitä 1970-luvulla, hän kommentoi lyhyesti rahan kvantiteettiteoriaa (jonka määritelmää ja perusajatusta avaamme alla), mainitsee inflaation kysyntä-veto- ja kustannus-työntö-teorioiden roolin ja vetoaa ohimennen (marxilaistyylliseen) inflaation konfliktiteoriaan. Näitä käsitteitä ja teorioita ei kuitenkaan tematisoida tai tutkita systemaattisesti. Tieto niistä kuuluu pikemminkin Coxin historiallisten tutkimusten taustaan. Ei ehkä ole kaukaa haettua väittää, että Coxin poliittinen taloustiede on ymmärrettävissä talousteoriaa täydentäväksi lähestymistavaksi.

Sama koskee suurta osaa tämän perinteen myöhemmistä töistä. Eräänä seurauksena varsinaisen talousanalyysin puutteesta uusgramscilaisessa tutkimuksessa oli se, että kriittisen IPE:n muodot eivät onnistuneet suoranaisesti ennakoimaan vuosien 2008–2009 rahoituskriisiä, maailmantalouden notkahdusta vuonna 2009 tai näiden laukaisemaa eurokriisiä vuosina 2010–2015, vaikka monet olivatkin korostaneet riskejä vähentävien ”toimien tarvetta ennen kuin oli liian myöhäistä” (ks. Cohen 2009b, 438). Kriitiikkimme ei tietenkään kohdistu vain kriittiseen IPE:en. Valtavirtataloustiede on ollut erityisen hidas oppimaan kriisistä, jonka se tunnetusti epäonnistui ennakoimaan (ks. Bigo ja Negru 2014; Mirowski 2013; Morgan 2015; Helgadóttir ja Ban 2021). Kriisien aikana ja niiden jälkimainingeissa monet kriittiset IPE-tutkijat sen sijaan ymmärsivät nostaa esille esimerkiksi Hyman Minskyta lainatun ns. rahoituksen epävakauden hypoteesin tai korostivat kasautumisen sosiaaliseen rakenteeseen perustuvaa makrotalousanalyysia ja vastaavia lähestymistapoja. Myöhemmin kiinnostus pluralistisia talousteorioita kohtaan on lisääntynyt niin kriittisesti ajattelevien tutkijoiden kuin maallikoidenkin keskuudessa – yksi harvoista näiden kriisien myönteisistä seurauksista. Tämä on kehitys, johon IPE:n on reagoitava, jos se haluaa saada laajempaa huomiota ja lisätä selitysvoimaansa. Onneksi viimeaikaisen myönteisen kehityksen päälle on helppo rakentaa.

Yhä useammat poliittisen talouden tutkimukset käsittelevät myös talousteorioita tai nojaavat nimenomaisesti pluralistiseen talousteoriaan. Nostamme esille vain muutamia esimerkkejä. Mark Blythin ja Matthias Matthijsin (2017) selitys makrotaloudellisten järjestelmien sisäsyntyisestä muutoksesta perustuu pitkälti John Maynard Keynesiin, Michał Kaleckiin ja Charles Goodhartiin. Ben Selwyn (2017) käyttää marxilaisia käsitteitä ja ideoita kritisoidessaan ”köyhyyden vastaista konsensusta” kehitystaloudessa. Anastasia Nesvetailova (2015) ja Herman Schwartz (2018) esittävät teoreettisia kysymyksiä rahan, pankkitoiminnan ja rahoituksen luonteesta selittäessään vuosien 2008–2009 finanssikriisiä ja Yhdysvaltain dollarin roolia kansainvälisenä varantovaluuttana (reaali-investointien laskun selittämisestä, ks. Schwartz 2022).

Näiden lisäksi on syntynyt esimerkiksi makrorahoitusta kriittisesti käsittelevä kirjallisuus (*critical macro-finance*; ks. esim. Dutta ym. 2020; Gabor 2020), joka kumpuaa rahaa ja rahoituskriisejä koskevasta, hieman aiemmasta tutkimuksesta (Mehrling 2010; Tooze 2018). Tässä kirjallisuudessa viitataan usein, vaikkakin hieman hajanaisesti, Minskyn jälkikeynesiläisiin töihin (ks. esim. Bonizzi ja Kaltenbrunner 2020). Kirjassaan Euroopan unionista ja globaalista kapitalismista Magnus Ryner ja Alan Cafruny (2017) luovat synteesiä marxilaisesta ja jälkikeynesiläisestä talousteoriasta ja hyödyntävät sitä IPE-tyylisissä selityksissään (ks. vastaavasti myös Bailey ym. 2017; Jäger ja Springler 2015; Ryner 2012). Philipp Heimberger ja Jakob Kapeller (2017) tutkivat talousteorian refleksiivisuuden ja performatiivisuuden roolia taloudellisten ilmiöiden selittämisessä.

Suomessa Heikki Patomäki (2012; 2014) on hyödyntänyt pluralistisia talousteorioita niin eurokriisin kuin Suomen talouspolitiikan tulevaisuudenkin tutkimiseen. Jussi Ahokas ja Lauri Holappa (2014) ovat puolestaan käsitelleet varsinkin jälkikeynesiläistä talousteoriaa myös poliittisen talouden näkökulmista. Patrizio Lainà (2018b) yhdistää jälkikeynesiläistä teoriaa ja kriittistä poliittista taloutta tutkiessaan täysvarantoon perustuvan pankkitoiminnan mahdollisuutta, normatiivista toivottavuutta ja todennäköisiä seurauksia. Matti Ylönen (2021) on kirjoittanut kirjan yritysteoriasta, jossa hän tarkastelee myös alustatalouden nousua ja datajättien valtaa erityisesti evolutionaarisen talousteorian näkökulmasta. *Poliittinen talous* -lehti on julkaissut osittain pluralistisen taloustieteen alaan kuuluvia artikkeleita, jotka käsittelevät esimerkiksi

feminististä talousteoriaa (ks. esim. Elomäki ja Ylöstalo 2020). Esimerkkejä voisi listata tätä nykyä jo monia muitakin.

Vaikka pluralistinen taloustiede on näin asteittain tulossa osaksi IPE:ä, paljon työtä on tehtävänä – sekä teoreettisesti että metateoreettisesti. NIA ja PECI ovat mielenkiintoisia tässä suhteessa. Mikä tarkkaan ottaen on niiden suhde talousteorioihin? Yhtäältä NIA ja PECI eivät näytä sitoutuvan mihinkään erityiseen talousteoriaan. Toisaalta nämä lähestymistavat ovat tuskin yhteensopivia ainakaan uusklassisen valtavirran kanssa. Molemmat haastavat OEP-lähestymistavan teoreettisesta näkökulmasta ja näin tehdessään tosiasiaa hylkäävät myös OEP:n talousteoreettisen perustan. Esimerkiksi NIA-lähestymistapaa edustavissa tutkimuksissaan Henry Farrell ja Abraham Newman (2010; 2014; 2016) ovat ammentaneet historiallisesta institutionalismista, joka vähintäänkin implisiittisesti hylkää valtavirtaisen mikroteorian oletukset koskien esimerkiksi metodologista atomismia ja suljettuja systeemejä. PECI-lähestymistavan uranuurtaja Thomas Oatley (2011) puolestaan torjuu OEP:n ”reduktionistisen uhkapelin”. Hänen myöhempi kehotuksensa tutkia kansainvälistä poliittista taloutta kompleksisena järjestelmänä (Oatley 2019) on puolestaan ristiriidassa uusklassisen makrotalousteorian kanssa, sillä jälkimmäistä luonnehtii reduktionismi, lineaarisuus ja ennustettavuus (Keen 2011, 175–269). Sekä NIA että PECI näyttäisivätkin jakavan monia taustaoletuksia nimenomaan pluralistisen taloustieteen, kuten sen jälkikeynesiläisten, institutionaalisten ja evolutionaaristen suuntausten, kanssa (ks. taulukko 1, s. 78).

Näkemyksemme on, että keskinäisriippuvuuden teoreetikoiden – aivan kuten uusgramscilaisten – tulisi eksplikoida sekä talous- että metateoreettiset käsityksensä nykyistä selkeämmin. Kun pyrimme selittämään ja arvioimaan reaali maailman ilmiöitä, instituutioita ja hallintajärjestelmiä, talousteorian keskeisiä huolenaiheita ei voi viime kädessä sivuuttaa. Mikä esimerkiksi määrittää taloudellisen tehokkuuden ja kasvun tai mitä näillä käsitteillä ylipääntään tarkoitetaan? Miten ne ovat kytköksissä hyvinvointiin tai hyvän elämän mahdollisuuksiin? Minkälaiset tekijät voivat aiheuttaa inflaatiota (tavaroissa, palveluissa, palkoissa tai arvopapereissa), vakavaraisuusongelmia tai taloudellisia romahduksia? Entä deflaatiota, työttömyyttä tai alityöllisyyttä? Mikä selittää suhdanteet tai tulonjaon muutokset? Millaisissa olosuhteissa talouskriisit syntyvät? Mitkä ovat tällaisten tapahtumien sosioekonomiset seuraukset? Lopuksi ehkä kaikkein akuuteimmin: millainen taloudellinen toiminta olisi

TAULUKKO 1. ESIMERKKEJÄ PLURALISTISISTA TALOUSTEORIOISTA.

Instituti- onaalinen	Evolutio- naarinen	Ekologinen	Feminis- tinen	Itävalta- lainen	Schumpe- terilainen	Jälki- keynesi- läinen	Marxi- lainen
Säännöt, lait ja käytännöt sekä niiden histo- riallinen muutos, oppiminen, polkuriip- puvuus, rajoitettu rationaa- lisuus, kontekstien moninai- suus	Käytäntöjen, instituutioiden, teknolo- gioiden jne. vaiheittainen kehitty- minen, valin- tapaineet, -mekanismit ja -prosessit, variaatio, hinnoitteluprosessit, sääntely- ympäristöt	Taloudellisen toiminnan (kasvun) ekologiset rajat ja reunaehdot, materia- ja energiavirrat, talous- ja yhteiskunta- teorian kytkökset relevant- teihin luon- nontieteisiin, antropo- seenin ajan uudet uhat	Talou- dellisten rakenteiden ja tiedon- tuotannon sukupuolit- uneisuus, sokeiden pisteiden paikan- taminen, pluralismin korosta- minen, "arvovapaan" taloustieteen kritiikki	Yksilökes- keisyys, spontaani järjestys, markkinat ja laki, informaatio ja talou- dellinen toiminta, teoreet- tisen järjen ja poliittisen hallitta- vuuden epäily	Innovaatiot, yrittäjä- henkisyys, tekno- loginen muutos, kasvu- dynamiikat, rahoitus, kriisit, syklit, luova tuho	Avoimuus, epävarmuus, kokonai- suuden näkökulma, raha- ja makrotalous, efektiivinen kysyntä ja sen säätely, taloudellisen toiminnan rationaalinen ohjaaminen (myös globaa- listi)	Työ ja pääoma, omistus- suhteet, työn- arvoteoria, luokkaristi- riidat, voittomotiivi, kriisit, kapitalismi ja sen vaihto- ehdot

ekologisesti kestävä? Sellainen kriittinen IPE, joka ei halua tai kykene antamaan vastauksia tämän tyyppisiin kysymyksiin, jää todennäköisesti marginaaliseksi ilmiöksi – kenties vain erääksi tutkimuksen orientaatioksi kansainvälisten suhteiden tutkimuksen yhdellä osa-alueella.

Ajatellaanpa esimerkiksi uusliberalisaatioprosessin selittämistä (osin tätä samaa prosessia OEP-tutkijat kutsuvat "liberalisaatioksi" tai "globalisaatioksi", ja teoreettisia näkökulmia prosessin rajaamiseen, määrittelemiseen ja selittämiseen on monia muitakin). Uusgramscilaisten selitysyritysten mukaan (ks. Cox 1987; 1996; Gill 1990; 2008; ks. myös Rupert 1995) OECD-maiden päättäjät ovat omaksuneet monetaristisen ja ylipäättään "markkinaystävällisen" politiikan erityisenä puolueellisenä vastauksena ongelmiin, jotka alkoivat ilmetä 1960-luvun lopulta alkaen. Tämä vastaus selitetään puolestaan muutoksella valtasuhteissa ylikansallisen pääoman hyväksi ja siirtymisellä fordistisesta jälkifordistiseen pääoman kasautumisjärjestelmään. Tämän suuntaiset selitykset eivät suoraan kyseenalaista valtavirtataloustieteilijöiden tavanomaista talusteoreettista näkemystä, jonka mukaan käänne monetarismiin ja uuteen klassiseen makrotaloustieteeseen oli episteemisesti rationaalinen vastaus

sodanjälkeisen uusklassisen synteesin ongelmiin, jotka ilmenivät muun muassa Phillips-käyrän ”epävakautena”.

Kriittisen IPE:n on kyettävä selittämään, miksi valtavirtataloustieteilijät yleisesti uskovat, että siirtymä oli teoreettisesti perusteltu vastaus havaittuihin ongelmiin, sekä pystyttävä kyseenalaistamaan nuo perusteet myös *argumentatiivisesti*, esimerkiksi pelkän hegemonia- tai diskurssianalyysin sijaan. On esimerkiksi perusteltua huomauttaa, että valtavirtataloustieteilijöiden suosima tulkinta nojaa heidän itsensäkin tätä nykyä osin hylkäämään uusklassiseen teoriaan ja sen 1970-lukulaisiin, aikanaan uusiin makrosovelluksiin. Näitä sovelluksia voidaan arvostella myös pluralistisin talousteoreettisin perustein. Uusklassinen selitys muun muassa unohtaa jälkikeynesiläiset analyysit, jotka olivat jo pitkään ennakoineet inflaation kiihtymistä (ks. esim. Robinson 1980, 38–39). 1970-luvun käännettä rationalisoivat taloustieteilijät sen sijaan uskovat, että keynesiläistyylinen talouspolitiikka olisi luonnostaan inflaatioaltista. Tämän ajattelun ilmenemismuotoihin kuuluvat teoriat poliittisista suhdannesykleistä ja väitteet liikademokraattisuuden hallitsemattomuudesta (esim. Crozier ym. 1975). Tällaisten teorioiden korvaaminen tuoreemmilla ja paremmilla selityksillä edellyttää kontekstisensitiivisiä teorioita esimerkiksi inflaatiosta, työllisyydestä, suhdanteista, kansainvälisestä kaupasta¹¹ ja valtiontaloudesta. Relevantti kriittinen IPE-tutkimus käsittelee näitä aiheita sellaisella ontologisella ja metodologisella syvyydellä, jota nykyisiin valtavirtamenetelmiin nojaava, pitkälti antirealistinen tutkimus tuskin voi saavuttaa.

Sen lisäksi, että kriittisellä IPE:llä on taipumusta jättää huomiotta olennaisia taloutta suoraan koskevia *tutkimusteemoja*, se voi myös ikään kuin vahingossa sitoutua kyseenalaisiin talousteoreettisiin *oletuksiin*. Esimerkiksi lukuisat marxilaislähtöiset ja muut ainakin näennäisesti kriittiset poliittiset taloustieteilijät ovat pitkään olettaneet, että joukkovelkakirjamarkkinat kurinalaistavat kaikkien valtioiden talouspolitiikkaa niiden rahoituslaitosten ja lakien luonteesta riippumatta (ks. esim. Strange 1997, 190–191; Streeck 2014; Tabb 2004, 120). Holappa (2020) pyrkii osoittamaan tämän oletuksen yleisyyden IPE:n lisäksi vertailevassa poliittisessa taloudessa. Yksi esimerkki tämänkaltaisesta oletuksesta on Stephen Gillin ja David Law’n (1989, 481) väite, että hallitukset eivät ehkä voisi ohittaa joukkovelkakirjamarkkinoita ”turvautumatta mone-taariseen inflaatioon”. Tämä muotoilu pitää sisällään vähintään ehdollisen sitoumuksen rahan kvantiteettiteoriaan.

Rahan kvantiteettiteorian mukaan keskuspankkirahoitus lisää kierrossa olevan rahan määrää ($M \uparrow$) ja aiheuttaa siten (näennäisesti väistämättä) inflaatiota ($P \uparrow$). Juuri monetaristit elvyttivät tämän jo 1700-luvulla kehitetyn teorian. Toisessa yhteydessä Gill ja Law (1988, 159–190) arvostelevat kvantiteetti-teoriaan nojautuvaa monetarismia. Heidän kritiikkinsä perustuu sittemmin laajalti hylättyyn ajatukseen rahakertoimesta. He myös argumentoivat, että on vaikea tietää rahan todellista määrää tai kiertonopeutta taloudessa. Raha-kerroinmalli implikoi, että rahan tarjonta on eksogeenista siinä mielessä, että kierrossa olevan rahan määrää hallitsee pohjimmiltaan keskuspankki. Nicholas Kaldor, Basil Moore ja monet muut jälkikeynesiläiset taloustieteilijät ja kaikki modernin rahateorian (MMT) kehittäjät kiistävät rahakertoimen ja esittävät, että kierrossa olevan rahan määrä määräytyy taloudessa endogeenisesti ja että keskuspankit asettavat vain ohjauksen tason (pidempien korkojen hallitseminen on vaikeampaa). Jo Keynes (1936/1961) kyseenalaisti kvantiteettiteorian sillä perusteella, että muutokset rahan määrässä ja kierrossa voivat hintatason ohella vaikuttaa investointeihin ja tuotantoon. Abba Lernerin (1951) hieman myöhemmin esittämän hypoteesin mukaan inflaatiovaikutus tulee hallitsevaksi vasta, kun talous lähestyy täystyöllisyyttä, vaikka kustannuspaineilla onkin taipumus nostaa hintoja jo ennen kuin se saavutetaan.¹² Näitä tendenssejä voidaan vuorostaan torjua erityisesti tulopoliitiikalla.

Jälkikeynesiläisen näkemyksen mukaan aito täystyöllisyys on harvinaista ja kapitalistisille rahatalouksille on ominaista kysyntävaje, ylikapasiteetti, ja tahaton työttömyys (ks. esim. Lavoie 2014, 277–280).¹³ MMT (esim. Wray 2015) esittää, että valtion kohtaama markkinakuri riippuu siitä, voiko valtio laskea liikkeeseen velkaa sen omassa (kelluvassa) valuutassa ja kuinka suurta osaa velastaan se tosiasiaa hallinnoi tässä valuutassa. Se, kuinka suuren osan velastaan valtio voi kohtuudella toivoa laskevansa liikkeeseen omassa valuutasaan, riippuu puolestaan muun muassa valuutan globaalista kysynnästä ja siten valtion asemasta maailmantalouden työn- ja vallonjaossa. Tällaisia globaalin poliittisen talouden ilmiöitä MMT ei ole toistaiseksi riittävästi huomioinut.

Jos valtiot velkaantuvat omissa valuutoissaan ja jos niiden keskuspankit hallitsevat korkotasoa, niiden hallitukset voivat usein ohittaa joukkovelkakirjamarkkinat, vaikka harjoittaisivatkin systemaattisesti alijäämäistä finanssipoliitiikkaa. Tällaisissa suotuisissa olosuhteissa valtioilla on kyky rahoittaa menojaan keskuspankkiensa kautta. (Fullwiler 2007; Kelton 2011; Tymoigne

2014.) Velkamarkkinoiden odotukset ja vaatimukset vaikuttavat ensisijaisesti niihin valtioihin, jotka velkaantuvat ulkomaisissa valuutoissa – joskin myös tämänkin yleistyksen pätevyys riippuu monista kontekstisidonnaisista tekijöistä.¹⁴ On lisäksi perusteita argumentoida, että keskuspankkirahoitusta voisivat parhaiten hyödyntää erilaiset ylikansalliset instituutiot (Kotilainen 2021b; 2021c; tulossa). Näistä sisällöllisistä esimerkeistä huolimatta on tärkeää korostaa, että Helsingin lähestymistapa ei ole vahvasti sitoutunut mihinkään tiettyyn teoriaan esimerkiksi rahasta, inflaatiosta tai julkistaloudesta. Asian ydin tässä yhteydessä on, että talusteoreettisilla olettamuksilla on tärkeitä seurauksia poliittisen talouden tutkimukselle.

Miten yhdistää poliittista taloutta ja pluralistista talusteoriaa: metateorian rooli

Uusklassinen taloustiede on suurelta osin eristänyt itsensä muusta yhteiskuntatutkimuksesta (ks. Patomäki 2018; Kotilainen ja Patomäki 2022, 89–91). Lähes ainoa tapa, jolla tällainen ja myöhempi menetelmävetoinen taloustiede on kyennyt suhtautumaan muihin yhteiskuntatieteisiin, on ollut asettamalla niille omat standardinsa (taloustieteen imperialismista, ks. Mäki 2009). IPE:n nykytila kuvastaa suurelta osin näitä tendenssejä. Sen jälkeen, kun taloustiede alkoi tehdä pesäeroa klassiseen poliittisen taloustieteeseen ja moraalifilosofiaan 1800-luvun lopulta alkaen, muut yhteiskuntatieteilijät ovat enenevässä määrin alkaneet vältellä talouskysymysten käsittelyä suoraan. Tämä on pitänyt paikansa erityisesti 1980-luvun lopulta lähtien, vaikka erilaisia poikkeuksia on sittemminkin nähty.

OEP-tyylinen IPE-tutkimus näkee uusklassiset opit ongelmattomina aksiomina. Edellä olemme esittäneet, että toisinaan jopa kriittinen IPE, joka suhtautuu pääsääntöisen kriittisesti uusklassisen taloustieteeseen ja sen imperialismiin yleisellä tasolla, voi epähuomiossa tukeutua joihinkin sen olettamuksista – tai ainakin usein on epäselvyyttä, mitä sen talusteoreettiset sitoumukset ovat. Löytyykö sellaista tutkimusta, joka voisi auttaa kuroma umpeen alojen välisen kuilun pluralismista luopumatta? Edellä mainitsimme IPE-julkaisuja, jotka tavalla tai toisella pureutuvat talusteoreettisiin kysymyksiin nojaten nykyisestä valtavirtataloustieteestä poikkeaviin lähestymistapoihin.

Vaikka valtavirtataloustieteen sisältä on noussut käyttäytymistaloustieteen kaltaisia lähestymistapoja, jotka korjaavat joitakin puutteita tiettyjen uusklassisten oletusten realistisuudessa, olennaisempaa on tuntee laajemmin talusteorian perinteitä. Taulukko 1 esittää yhteenvedon joistakin lähestymistavoista, jotka voivat tarjota aineksia uusiin synteeseihin. Toimivien synteisien luominen ei kuitenkaan ole helppo tehtävä. Sisällöllisten erimielisyyksien lisäksi lähestymistapojen välillä on monenlaisia ontologisia ja epistemologisia jännitteitä. Koska tieteelliset teoriat koostuvat toisiinsa kiinteästi nivoutuvista oletuksista ja väitteistä, kahta lupaavaakaan teoriaa ei voida noin vain pakottaa yhteen. Varsinkin yhteiskuntatieteelliset teoriat sisältävät lisäksi erilaisia tulkinnallisia ja normatiivisia elementtejä, joiden yhteensovittaminen edellyttää monitasoisia neuvotteluita myös merkityksistä ja usein arvoistakin.

Lähtökohtaisesti IPE voi ammentaa hyvinkin monenlaisista teoreettisista lähestymistavoista. Silloin kun kaksi lähestymistapaa ovat esimerkiksi ontologioiden osalta ristiriitaisia tai muista syistä ongelmallisia, on vähintään toinen niistä tulkittava uudelleen. Uudelleentulkinta vaatii ”osallistuvaa moniarvoisuutta” (*engaged pluralism*), joka viittaa aktiiviseen vuorovaikutukseen, keskusteluun ja oppimiseen toisiltamme. Kevin Young (2021) esittää, että osallistuva moniarvoisuus voisi perustua jonkinlaiseen jaettuun tieteelliseen eetokseen (vrt. myös Best ym. 2021 analyysiin IPE:n ”sokeista pisteistä”, *blind spots*). Vaikka Youngin ehdotus on sinänsä kannatettava, ei se käsittele riittävän systemaattisesti teorioiden välisen kääntämisen ongelmia tai eksplisiittisen sosiaalisen ontologian tarvetta. Jos nämä kysymykset sivuutetaan, nyky-IPE:n ”vieraantuneesta moninaisuudesta” (*alienated pluralism*)¹⁵ tuskin päästään.

Vieraantuneen moninaisuuden ylittämiseksi IPE tarvitsee viime kädessä hyvin jäsennellyn mutta silti riittävän joustavan metateoreettisen viitekehysten, joka mahdollistaa erilaisten – välillä jopa yhteismitattomilta näyttävien – väitteiden kääntämisen eri teoriakäsitteistöjen välillä. Ilman tällaista viitekehystä teorioiden systemaattinen vertailu, arviointi, koetteleminen ja kehittäminen on hankalaa tai rationaalisessa mielessä jopa mahdotonta. Toisaalta ei kuitenkaan ole mitään täysin neutraalia metakieltä tai -teoriaa (ks. esim. Wight 1996). Miten mielekäs ja moniarvoinen kommunikaatio erilaisten teorioiden, tutkimusohjelmien, paradigmojen tai jopa kokonaisten filosofisten perinteiden välillä voi näin ollen olla mahdollista?

Saattaa vaikuttaa, että olemme ajautuneet umpikujaan: yhtäältä käännökset erilaisten lähestymistapojen välillä voivat tapahtua vain jonkin metateorian puitteissa ja toisaalta mikään metateoria ei ole neutraali. Tämä on aito ongelma, jonka näennäinen paradoksaalisuus kuitenkin hälvenee, kun kääntäminen ymmärretään jatkuvaksi prosessiksi. Varsinkin yhteiskuntatieteelliset käsitteet ja väitteet ovat luonteeltaan kontekstuaalisia, historiallisia ja aina avoimia uusille tulkinnoille.

Törmäämme kääntämisen ja ymmärtämisen ongelmiin aina, kun yritämme kommunikoida (meta)teorioiden välillä. Aina on kuitenkin joitain jaettuja referenssipisteitä, jotka auttavat ylittämään näitä ongelmia tai vähintään luovat mahdollisuuden jatkaa keskustelua. Jopa radikaalisti erilaisten näkemysten suhteellisia ansioita voidaan arvioida rationaalisesti, joskin tällaisen arvion onnistumista täytyy analysoida tapauskohtaisesti. Monien muiden tavoin Nicholas Rescher (1993) on esittänyt, että pluralismi ja väitteiden rationaalinen arviointi eivät sulje toisiaan pois. Episteeminen rationaalisuus edellyttää avoimuutta uusille argumenteille, todisteille ja näkökohdille. Silti myös rationaaliset ihmiset voivat olla keskenään eri mieltä.¹⁶ Jo ymmärrys siitä, ettei yksittäinen henkilö tai yhteisö voi poissulkea virheitä, rajoitteita tai vinoumia *omalla* kohdallaan, auttaa motivoimaan pluralismia. Mikään yksittäinen teoreettinen lähestymistapa ei myöskään ole ainoa relevantti lähestymistapa – varsinkaan useampaan eri ongelmaan.

Nähdäksemme metateorian tulisi perustua kriittiseen tieteelliseen realismiin, vaikka pluralistiselle argumentoinnille on toki tilaa myös tässä kysymyksessä (myös pragmatismien merkityksestä ja mahdollisuuksista, ks. Kotilainen ja Patomäki 2022). Viime vuosikymmeninä on kertynyt huomattava määrä yhteiskuntatieteiden kannalta relevanttia, laajassa mielessä kriittistä ja realistista tieteenfilosofista kirjallisuutta, josta yritykset IPE:n uudelleenorientoimiseksi voivat ammentaa: 1) kriittinen realismi (Bhaskar 1975/2008; 1986; Harré 1970; 1986; Lawson 1997; 2003), 2) realistinen pragmatismi (ks. esim. Rescher 1987; 1993; 2007; 2009; ks. myös Hamati-Ataya 2012), 3) realistiset ja naturalistiset lähestymistavat yhteiskuntatieteiden filosofiaan (Kaidesoja 2013; Kuorikoski ja Ylikoski 2012; Little 2016; Mäki 2011; Wimsatt 2007), 4) laajemmin realistisen analyttisen filosofian piiristä kumpuava yhteiskuntatieteiden perusteiden ja sosiaalisen ontologian tutkimus (ks. esim. Putnam 2002; Searle 1995; 2010) sekä 5) viimeaikainen realistinen käänne mannermaisessa

filosofiassa (Harman 2018; Meillassoux 2008). Realismin lajeja on tutkittu ja sovellettu Helsingin yliopistossa jo pitkään. Vaikka eri realististen lähestymistapojen välillä on myös ratkaisemattomia kysymyksiä, tämän artikkelin tarkoituksiin voimme ammentaa siitä laajasta perustasta, jonka ne jakavat.

Rohkaisevaa on, että myös monet IPE-teoreetikot itse ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä sekä positivistiseen että jälkipositivistiseen antirealismiin ja tarjonneet ainakin ohimenevää tukea realistisille ja/tai pragmatistisille lähestymistavoille poliittiseen talouteen (ks. esim. Farrell ja Finnemore 2009; Keohane 2009; Oatley 2011). Jo esitettyjen ideoiden pohjalta voidaan tällaista lähestymistapaa kehittää pidemmälle.

Olemme esitelleet kriittisen tieteellisen realismin perusteesejä toisaalla (ks. esim. Kotilainen ja Patomäki 2022, 92–93). Tässä nostamme esille teesin, että realistiset selitysyriytykset vaativat muun muassa kausaation luonteen riittävää ymmärtämistä (ks. esim. Hárre 1970; Kaidesoja 2007; Kurki 2008; Mackie 1974; Patomäki 2017). Kysymys kausaatiosta on itsessään moniulotteinen ja kontekstisidonnainen. Ratkaisevaa yhteiskuntatieteiden kannalta on, että sekä sosiaaliset entiteetit että laajemmat yhteiskunnalliset järjestelmät ovat aina jossain määrin avoimia. Tästä seuraa, että 1) sama eri komponenttien muodostama kausaalikompleksi voi tuottaa eri yhteyksissä erilaisia vaikutuksia sekä 2) kääntäen se, että eri kausaalikompleksit voivat tuottaa hyvin samankaltaisia vaikutuksia. Lisäksi 3) kausaalikomplekseilla on taipumusta muuttua. Laadullisesti uusia rakenteita ja voimia myös syntyy historian kuluessa. Kontekstisidonnaisuus, emergenssi eli uusien ominaisuuksien ilmaantuminen sekä kompleksisuus edellyttävät sosiaalisen ontologian tutkimusta (ks. esim. Lawson 2019; Searle 2010; Tuomela ym. 2020; Patomäki 2020a).

Ontologisen tarkastelun avulla voidaan muun muassa selittää, miksi yhteiskuntatieteilijät eivät loputtomista etsinnöistään huolimatta ole löytäneet muuttumattomia säännönmukaisuuksia. Varsinkin taloustieteessä saatetaan silti edelleen puhua jopa ”laeista”. Avointen järjestelmien ontologia puoltaa käsitystä siitä, että yhteiskunta- ja luonnontieteille soveltuvissa metodologioissa on oleellisia eroavaisuuksia. Tieteellisiä menetelmiä on lukuisia, ja niiden soveltuvuutta tulee arvioida tutkimuskohteen perusteella.

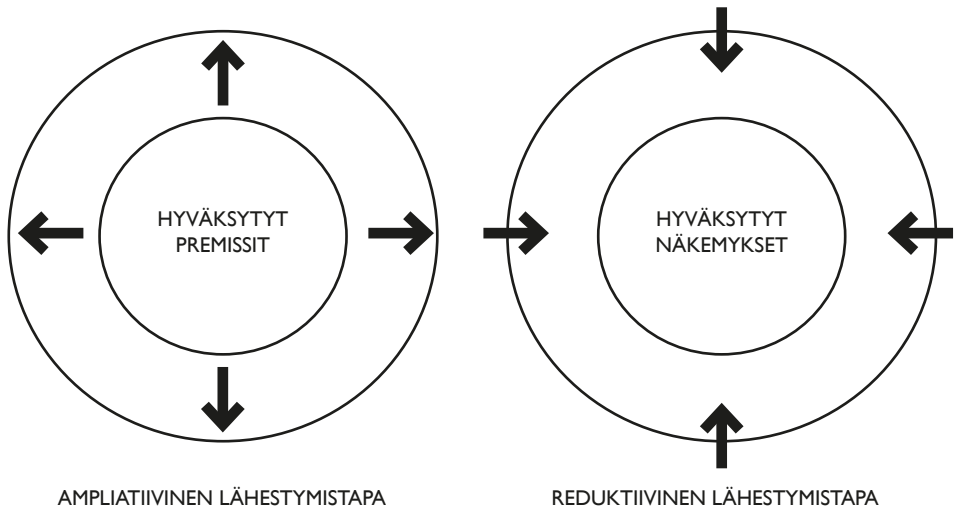
Epistemologian saralla voimme ammentaa myös eräistä pragmatistisista oivalluksista. Rescher (1987; 2009) esittää, että tutkimukseen on pohjimmiltaan kaksi lähestymistapaa: ”ampliatiiivinen” ja ”reduktiivinen” (ks. kuvio 1, s. 86).

Ampliatiiivinen tarkoittaa lisäämistä siihen, mikä on jo tunnettua. Tällaisen tutkimuksen lähtökohtana on joukko premissejä, joita pidetään varmoina ja joista sitten loogisesti johdetaan yhtä luotettavia väitteitä. Ampliatiiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on päästä muutamista pelkistetyistä ja näennäisen turvallisista lähtökohdista selityksiin ja/tai ennusteisiin, kuten uusklassisessa taloustieteessä. Reduktiivinen tai hypoteeseja asteittain vähentävä tutkimus sen sijaan alkaa (suuresta) joukosta alustavasti uskottavan kuuluisia selitysmahdollisuuksia, joita sitten pyritään vaiheittain karsimaan ja/tai joista luodaan uusia synteesejä. Reduktiivinen lähestymistapa Rescherin erityismerkityssä soveltuu pluralistisen tutkimuksen perustaksi: alustavasti mielekkäät mutta tavalla tai toisella keskenään jännitteiset väitteet tarjoavat lähtökohdan sekä selittävälle että myös normatiiviselle tutkimukselle, kuten kriittisessä poliittisessa taloudessa.

Siinä missä ampliatiiivinen tutkimus perustuu deduktiiviseen päättelyyn, reduktiivinen tutkimus etenee vastavuoroisen dialogin ja ”dialektisen” argumentoinnin kautta (Rescher 2009, 26; dialektiikasta tässä merkityksessä ks. Rescher 2007; Kotilainen ja Patomäki 2022, 94–95). Reduktiivista lähestymistapaa noudattava tutkija valitsee ensin mielenkiintoisen tutkimusongelman, joka tyypillisesti määrittellään kontrastiivisten kysymysten avulla (esim. ”miksi X eikä Y”) tai pohjautuu eri väitteiden tai teorioiden muodostamaan aporiaan. Aporia on ristiriitatilanne tai sellaisen synnyttämä syvä hämmennyksen tila, jossa joukon alustavasti uskottavia väitteitä tai selitysmahdollisuuksia huomataan olevan keskenään yhteensopimattomia.¹⁷ Ristiriidan ratkaiseminen ja hämmennyksen vähentäminen edellyttävät tutkimusta, jonka yksi tehtävä on palauttaa konsistenssi.

Monet yhteiskuntatieteiden kannalta relevantit väitteet ovat kausaalisia hypoteeseja. Tutkija arvioi hypoteeseja kaikkien relevanttien todisteiden ja argumenttien valossa sekä punnitsee niitä myös esimerkiksi johdonmukaisuuden, informatiivisuuden, realistisuuden ja selitysvoiman kaltaisten näkökohtien kannalta. Tutkija toimii Sherlock Holmesin kaltaisen etsivän tavoin mutta tietoisena teoriakielten eroista ja kääntämisen ongelmista. Vaiheittain hän karsii heikommat, ongelmiin ajautuneet hypoteesit ja yrittää sovittaa jäljelle jääneet yhteen. Tarkastelun kestävää hypoteesijoukkoa voidaan pitää alustavasti oikeana selityksenä, vaikka tiedetäänkin, että vielä parempia selityksiä voi olla mahdollista löytää (Harré ja Rothbart 2004; kontrastiivista

KUVIO 1. AMPLIATIIVINEN JA REDUKTIIVINEN LÄHESTYMISTAPA TUTKIMUKSEEN. MUOKATTU RESCHERIN (1987, 33–34) POHJALTA.

selittämisestä yleisemmin ks. Garfinkel 1981; Kuorikoski ja Ylikoski 2012; Lawson 1997; 2003; Morgan ja Patomäki 2017).

Tässä osiossa tiiviisti kuvaillut realistiset ja pragmatistiset käsitteet ja ideat voivat auttaa IPE-tutkimusta pääsemään eteenpäin hajaannustilastaan. Samalla realistinen ja pluralistinen IPE kykenisi aiempaa paremmin tarkastelemaan myös talousteoreettisia sitoumuksiaan.¹⁸

Metodologisesta globalismista

Lopuksi on syytä tuoda esiin, että avointen järjestelmien ontologia ei ole yhteensopiva metodologisen nationalismin kanssa. Erityisesti OEP-lähestymistapa perustuu oletukselle toisistaan eristetyistä tai ainakin analyytisesti erotettavissa olevista kansallisista järjestelmistä. Metodologisen nationalismin pätevyys riippuu osittain siitä, missä määrin yhteiskunnalliset järjestelmät ylipäättään voidaan sulkea – ongelma, josta joskus keskustellaan

”analyysitasojen” ongelmana (kritiikistä ks. Patomäki 1996).

Tarkastellessaan IPE:n viimeaikaisia trendejä Benjamin Cohen (2017, 658) toteaa, että ”heiluri on kääntynyt jyrkästi kohti kotimaista analyysitasoa”. Paitsi OEP-tyylinen tutkimus myös muu maakohtainen vertaileva tutkimus joutuu olettamaan, että kansalliset järjestelmät ovat pitkälti erillisiä toisistaan. Metodologinen nationalismi samaistaa ”yhteiskunnan” kansallisvaltion rajojen määrittämään kokonaisuuteen: oletuksena on, että kansalliset rajat erottavat yhteiskuntia toisistaan (Beck 2007; Rosenberg 2013; Wimmer ja Schiller 2002). Globaali poliittinen talous kuitenkin muodostaa kompleksisen ja dynaamisen kokonaisprosessin, jossa kansallisvaltiot ja muut toimijat kietoutuvat yhteen, yksi prosessi voi sulautua toiseen ja pienemmät prosessit voivat yhdistyä muodostaen suurempia. Oletus erillisyydestä on näin ollen yleensä perusteeton.

OEP-tyylinen ”reduktionistinen uhkapeli” (Oatley 2011) ei siksi todennäköisesti johda reaali maailman ilmiöiden ymmärtämiseen tai selittämiseen. Tässä kysymyksessä olemme samoilla linjoilla keskinäisriippuvuuden tutkimuksen uusien lähestymistapojen, NIA:n ja PECI:n, kanssa. Globalisaatiotutkimukseen kuuluvat kuitenkin kiistat esimerkiksi globalisaation luonteesta, laajuudesta, intensiteetistä ja merkitystä (ks. esim. Green 2019; Hirst ym. 2009; Slobodian 2018; Weiss 1998.) Nykymuotoisen globalisaation arvostelijat, mukaan lukien uusgramscilaiset, ovat väittäneet, että yli- ja poikkikansalliset ideat, verkostot, organisaatiot ja oikeudelliset sopimukset ohjaavat ja rajoittavat politiikkavaihtoehtoja. Jotkut kriitikoista, kuten William Mitchell ja Thomas Fazi (2017), jotka ammentavat osin MMT:stä, haluaisivat muuttaa maailmaa niin, että se sopisi paremmin metodologisen nationalismin oletuksiin. Jopa Dani Rodrikia (2011) voidaan lukea näin.

Nämä ristiriitaiset oletukset ja pyrkimykset toisintavat pitkäaikaisia keskusteluja territoriaalisen valtion tulevaisuudesta (ks. esim. Herz 1957; 1968; vrt. Connolly 1991). Lähestymistavat ovat kytkeytyneet pragmaattisiin ja normatiivisiin pyrkimyksiin. OEP:n kaltaiset lähestymistavat voivat lähtökohtaisesti etsiä suppean positivistisia selityksiä joillekin rajatuille ilmiöille, mutta niihin kuuluva metodologinen nationalismi voi kummuta myös syvemmillä tasolla olevasta nostalgiaasta (Connolly 1991). Lähestymistavoissa oletetaan se, minkä perään haikaillaan: ensinnäkin otaksutaan tietyn rajatun alueen sisällä toimiva suvereeni kansa, joka hallitsee legitiimisti itseään sisäisten neuvottelujen ja

valtiokoneiston kautta. Jatko-oletuksena on, että tätä kansaa vastaava valtio määrittää itsenäisesti sekä omat politiikkansa että ulkoiset neuvotteluasemansa ja lopulta oman tulevaisuutensa. Siinä missä varsinkin OEP *olettaa* metodologisista syistä, että maailma olisi organisoitunut näiden ideoiden mukaisella tavalla, osa uusliberaalin globalisaation arvostelijoista näkee kansallisesti organisoituneen maailman ironisesti poliittisena *ihanteenaan*.

Metodologisesta nationalismista kumpuavat aporiat heijastelevat sen taustaoletusten epärealistisuutta. Vaikka oletusten realistisuutta pitää arvioida myös tapauskohtaisesti, yleinen argumenttimme on, että metodologinen nationalismi ei tarjoa tutkimukselle soveltuvaa viitekehystä, koska se rajoittaa jo lähtökohtaisesti mahdollisten hypoteesien ja argumenttien joukkoa. Koska ei ole mielekästä etukäteen poissulkea muunlaisia kuin metodologiseen nationalismiin pohjautuvia hypoteeseja, sitoutuminen moniarvoiseen ja avoimeen tutkimus- ja oppimisprosessiin vaatii metodologista globalismia. Samasta syystä kutsumme oppialaa *globaaliksi* poliittiseksi taloudeksi (*Global Political Economy*, GPE) – nimitys, jonka Gill ja Law (1988) popularisoivat, mutta joka syntyi jo 1970-luvulla (ks. esim. Hveem 1973). Toinen sopiva nimitys voisi olla maailmanpoliittinen talous, joskaan se ei ole samalla tavalla vakiintunut termi.

Metodologinen globalismi ei määrittele ennalta vastauksia normatiivisiin kysymyksiin globalisaation hallinnasta tai siitä, mitä tulevaisuudessa pitäisi tehdä. Yhteiset maailmanlaajuiset instituutiot voivat tietyin ehdoin olla yhteensopivia sen osien lisääntyvän monimuotoisuuden ja autonomian kanssa. Tällaisia kysymyksiä on pohdittava ennakkoluulottomasti useista eri näkökulmista. Esimerkiksi MMT:n kaltaisia näennäisesti metodologisesti nationalistisia teorioita voidaan hyvin tulkita myös kosmopolitanistisesti (ks. Kotilainen 2021b; 2021c; tulossa). Koska globaalit ongelmat ovat kompleksisia ja monitasoisia, on syytä harkita myös kansainvälisen tai globaalien selviytysunionin kaltaisia eri tasoilla yhtäaikaisesti operoivia uusia institutionaalisia ratkaisuja (Keynes 1943/1969; ks. Kotilainen 2022).

Johtopäätökset

Olemme argumentoineet ensinnäkin, että GPE:n olisi eriteltävä huolellisemmin niitä talousteorioita, joihin alan tutkimus joutuu nojaamaan. GPE:n pitäisi myös arkailematta käsitellä oman tutkimuskohteensa kannalta relevantteja taloudellisia ilmiöitä, vaikka kaikki valtavirtataloustieteilijät eivät siitä pitäisikään. Tämä ei tarkoita imperialismiin suunnan kääntämistä. Poliittisen talouden tutkimuksen ei tulisi vain opettaa muita vaan myös oppia eri lähestymistapoja edustavilta talousteoreettisilta suuntauksilta.

Toiseksi taloustutkimuksen tulisi olla valmis tasapainoiseen vuoropuheluun yhteiskuntatieteiden kanssa. Vaikka tällainen kehitys on pitkään tuntunut epätodennäköiseltä, jopa valtavirtainen taloustiede on muutoksen tilassa ja saattaa lopulta joutua omaksumaan osallistuvamman ja moniarvoisemman asenteen myös suhteissaan muihin yhteiskuntatieteisiin. Globaali poliittinen talous on laaja oppiala. Vaikka sen ominta alaa ovat maailmanpolitiikan ja talouden prosessien yhteen kietoutuminen ja niiden muodostamat laajat kokonaisuudet, on se avoin hyvin erilaisista perinteistä peräisin oleville hypoteeseille. Samalla se voi käsitellä myös esimerkiksi sotaan, rauhaan ja globaaliin turvallisuuteen liittyviä kansainvälisten suhteiden kysymyksiä (Patomäki 2020b) sekä ”globaalin poliittisen ekologian” ongelmia (Peet ym. 2010).

Kolmanneksi systemaattinen poikkitieteellinen dialogi tuskin onnistuu ilman uusia ontologisia, epistemologisia ja metodologisia resursseja. Yhteiskuntatieteiden filosofian piirissä on kehittynyt kattava realistinen kirjallisuus, joka voi auttaa ylittämään myös poliittisen talouden tutkimusta jo pitkään vaivanneen positivismi/jälkipositivismi-kiistan. Tässä katsausartikkelissa esittelemämme Helsingin lähestymistapa perustuu kriittiseen tieteelliseen realismiin ja täydentää sitä tietyillä pragmatistisilla näkökohdilla. Ennalta lukkoon lyötyjen premissien sijaan GPE-tutkimus voi lähteä liikkeelle antinomioista ja aporioista. Aluksi vallitsee tulkintojen, hypoteesien ja selitysmallien moninaisuus. Vaiheittain väitteitä voidaan sulkea pois ja yhteensovittaa. Näin päädytään aiempaa parempiin argumentteihin ja selitysmalleihin – kunnes prosessi etenee seuraavaan vaiheeseen. Tätä kautta opimme edelleen lisää siitä, miten maailma toimii ja muuttuu.

Neljäs ja viimeinen argumenttimme on, että poliittisen talouden tulee olla metodologialtaan globalistinen ala. On totta, että koska kansallisvaltioiden

rajoilla on erilaisia kausaalisia ja konstitutiivisia vaikutuksia, jotkin rakenteet, instituutiot ja prosessit ovat kansallisia. Tällä ei kuitenkaan välttämättä ole prosessien ymmärtämisen ja kausaalisen selittämisen kannalta olennaista tai ainakaan ratkaisevaa merkitystä, ei edes silloin, kun protektionistiset ja muut disintegratiiviset tendenssit vallitsevat. Kutsummekin oppialaa mieluiten globaalin poliittisen talouden tutkimukseksi. Laajana mutta silti erikoistuneena oppialana GPE:n tulisi ensisijaisesti pureutua sellaisiin poliittis-taloudellisiin kehityskulkuihin, jotka vaikuttavat läpi rajojen tai niistä huolimatta. Tällaisia ovat myös esimerkiksi ne ilmastonmuutoksen, luontokadon ja ydinsodan kaltaiset uhkat, jotka laajasti yhdistetään antroposeenin aikaan. Näihin uhkiin ei voida vastata riittävällä tavalla vertailevan ja ekonomistisen viitekehysten asettamissa ahtaissa rajoissa. Kansallisvaltiokeskeisyys on siis kaikkea muuta kuin arvoneutraali valinta. Onkin perusteltua tutkia myös avoimesti globaaleja ja normatiivisia teemoja, mukaan lukien kosmopoliittisen demokratian moninaisia mahdollisuuksia (ks. esim. Held 2010; Patomäki 2011; Kotilainen 2021b; 2021c; tulossa) sekä maailmanvaltiollisuuden kehittymisestä (Patomäki, 2023).

Viitteet

1) Laajempi vertaisarvioitu versio tästä artikkelista on ilmestynyt englanniksi *Global Political Economy* -lehdessä (Kotilainen ja Patomäki 2022) ja sitä edeltänyt versio Helsinki-GPE:n työpaperisarjassa (Kotilainen ja Patomäki 2020). Artikkelimme juuret juontavat Helsingin yliopiston globaalin poliittisen talouden keskuksen perustamiseen huhtikuussa 2020. Avusta artikkelin monien eri versioiden kanssa kiitämme erityisesti Lauri Holappa, Johan Wahlstenia, Patrizio Lainaa, Leevi Saarta, Teivo Teivaista, Laura Nordströmiä, Matti Ylöstä sekä *Poliittinen talous*- ja *Global Political Economy* -lehtien toimittajia sekä vertaisarvioijia. Samalla haluamme kiittää kaikkia niitä, jotka ovat tavalla tai toisella olleet Helsingin lähestymistapaa kehittämässä. Kehitystyö jatkuu.

2) Yllättäen Oatley (2019) jättää huomioimatta keskustelut avoimista järjestelmistä esimerkiksi jälkikeynseläisessä taloustieteessä ja kriittisessä realismissa. Huolimatta selvistä askelista eteenpäin Oatleyn viittaukset Douglass Northiin (1999) ja Paul Davidiin (2001) lienevät pikemminkin taka-askeleita. Nämä kirjoittajat kannattavat taloushistorian muotoa, joka ottaa nykyisen valtavirtataloustieteen kategoriat pitkälti annettuina riippumatta tutkittavasta aikakaudesta ja sen kontekstista (ks. Boldizzoni 2011; vrt. Patomäki 2020a).

3) Farrellin ja Newmanin (2016, 720–721) mukaan NIA ”ei pyri tarjoamaan kattavaa teoriaa”, vaan sen sijaan ”organisoi olemassaolevaa kirjallisuudesta uudelleen sellaisen syy-suhteiden osajoukon ympärille, joka on ollut sen puitteissa vähemmän esillä”. Huolimatta keskittymisestä rahoitukseen Oatley (2019) näyttää pyrkivän selvästi kokonaisvaltaisempaan lähestymistapaan. Kuitenkin vain tietyt IPE:n tutkimusongelmat sopivat tutkittavaksi kompleksisuustieteen työkaluilla (muista rajoituksista ks. Gunitsky 2013). Meistä on selvää, ettei IPE:n pitäisi keskittyä yksinomaan (taloudellisen) keskinäisriippuvuuden seurauksiin, vaikka olemmekin samaa mieltä niiden tärkeydestä (nykyisen IPE:n ”sokeista pisteistä ja kulumista”, ks. LeBaron ym. 2021). NIA:n ja PECE:n keskittyminen rahoitukseen saattaa heijastaa kompleksisuusteorian sovellutuksia rahoituksen dynamiikan tutkimuksessa (esim. Keen 2011: 452–454).

4) NIA:n ja PECE:n filosofiset perusteet vaativat selvennystä. Oatley (2011) sekä Farrell ja Finnemore (2009) hylkäävät aiemmissa OEP-kritiikeissään positivismin ja mainitsevat tukevansa joitakin pragmatismia ja/tai yhteiskuntatieteellisen realismin versioita. Valitettavasti he eivät näytä eksplikoineen näitä sitoumuksia NIA:n tai PECE:n yhteydessä. On tärkeää, että lähestymistavat tulkittaisiin realistisesti esimerkiksi Nicolas Thompsonin (2020) ehdottaman positivistisen tulkinnan sijaan (ks. myös Chaudoin ja Milner 2017).

5) Esimerkiksi rationaalisen valinnan teorian aksioomat ovat ristiriidassa kognitiotieteiden tulosten kanssa (Berg ja Gigerenzer 2010). Lisäksi viimeaikainen talouskehitys on haastanut viimeisimmän uusklassisen synteessin ja vahvistanut aiemmin marginalisoituja makrotaloustieteellisiä argumentteja (ks. esim. The Economist 2020).

6) Ilmiö tai prosessi on ”epifenomenaalinen”, jos sillä itsellään on syy muttei vuorostaan seurauksia. Klassisia esimerkkejä ovat erilaiset varjot ja muut heijastumat. Hieman vastaavasti kuin mielenfilosofiassa jotkut ovat argumentoineet tietoisuuden olevan pelkkä neuronitason prosessien heijastuma, OEP:ssa ja joissakin perinteisemmissäkin poliittisen talouden lähestymistavoissa poliitisten prosessien on nähty olevan ensisijaisesti taloudellisten prosessien heijastumia (ja toki asetelma on usein käännetty myös ympäri).

7) Johdonmukaisuutta ja informatiivisuutta on vaikea yhdistää (Rescher 1987). Yksinkertaistaen on helppo olla johdonmukainen, jos väittää vähän. Vastaavasti erilaisten selitysten yhteensovittaminen on suhteellisen helppoa, jos vain poisulkee tarpeeksi todistusaineistoa ja olennaisia näkökohtia (yksinkertaisuuden myytistä ja ongelmista ks. Bunge 1963).

8) Strangen (1970) alkuperäisessä visiossa IPE yhdistäisi kansainvälisten suhteiden ja kansainvälisen talouden tutkimusta. Myös jotkut ensimmäisen sukupolven amerikkalaiset tutkijat, kuten Robert Gilpin (1981; 1987), ovat pyrkineet johonkin vastaavaan. Gilpin (1981) nojaa jonkin verran myös schumpeteriläiseen, keynesiläiseen ja marxilaiseen talousteoriaan. Uusgramscilaiset ovat ainakin osin toteuttaneet Strangen alkuperäistä visiota mutta laajentaneet sitä entisestään.

9) ”Heterodoksia” vaiko ”pluralismi”? – terminologiasta keskustellaan kiivaasti (ks. esim. Dow 2019, joka käsittelee Geoffrey Hodgsonin argumenttia ”pluralismin” puolesta). ”Heterodoksian” ongelma on sen negatiivinen määritelmä. Jos joku nykyinen ”heterodoksinen” ajatus tai ”koulu” muuttuu myöhemmin oikeaoppiseksi valtavirraksi, niin ”heterodoksian” merkityksestä tulee epämääräinen. Tieteeseen kuuluu pluralismi ja avoimen ja kriittisen keskustelun kannustaminen.

10) Performatiivisuutta käsittelevät esimerkiksi MacKenzie ym. (2007). Teorioiden performatiiviset vaikutukset kuuluvat kaikkien yhteiskuntatieteiden tutkimuskohteeseen. Valtavirran taloustieteellä on tällä hetkellä laajempi performatiivinen vaikutus yleiseen ajatteluun ja julkiseen politiikkaan kuin kenties millään muulla yhteiskuntatutkimuksen muodolla.

11) Esimerkiksi Matti Ylönen ja Teivo Teivainen (2017) esittävät, että vapaan markkinakaupan teorian keskeiset oletukset eivät päde käytännössä, koska suuri osa maailmankaupasta perustuu yhtiöiden sisäiseen hintasuunnitteluun. Vapaa-kauppateorian kritiikki on perinteisesti koskenut ensisijaisesti talouskehityksen dynamiikkaa ja maiden asemoitumista maailmantalouden työnjaossa. Keskustelut vapaakauppateorian ongelmista alkoivat 1800-luvulla ja olivat melkein alusta alkaen globaaleja leviten eurooppalaisen kolonialismin ja imperialismien myötä kaikille mantereille (ks. Helleiner 2023).

12) Inflaatioteorioita on runsaasti. Esimerkiksi monet jälkikeynesiläiset katsovat inflaation olevan seurausta ratkaisemattomasta ja instituutioiden määrittämästä tulonjakokonfliktista (esim. Burdekin ja Burkett 1996).

13) Sitä vastoin perinteinen teoria olettaa, että ”pitkällä aikavälillä” talouksille on ominaista ”täystyöllisyys” (yhteensopiva ns. NAIRU:n kanssa) ja ”täysi” kapasiteetin käyttöaste (yhteensopiva ns. NAIRCU:n kanssa). Nämä oletukset tekevät monetaarisen inflaation tarinasta pinnallisesti uskottavan. Jotkut marxilaiset ja muut kriittiset poliittiset taloustieteilijät ovat tietämättään sitoutuneet vastaaviin oletuksiin.

14) Keskeinen keskustelu pluralistisessa taloustieteessä koskee budjettirajoitusten luonnetta eri yhteyksissä. Siinä missä uuschartalistit väittävät, että budjettirajoitukset eivät koske ”rahasuvereeneja” valtioita, Anwar Shaikh (2016, 690) esittää useita vastaväitteitä. Kuitenkin myös Shaikh hylkää sekä kvantiteettiteorian että käsitykset joukkovelkakirjamarkkinoiden ylivallassa.

15) Osallistuvaan moniarvoisuuteen perustuva oppiminen edellyttää, että eri väitteiden merkitykset ymmärretään samantapaisten tai vähintään keskenään yhteensopivien ontologioiden puitteissa. Myös ontologisen keskustelun itsessään tulee olla moniarvoista sekä avointa kritiikille ja oppimiselle. Vastoin edelleen yleistä väärinkäsitystä ontologia ei ole ilmoitus- tai julistusasia. On helppo olla samaa mieltä Youngin (2021) kanssa siitä, että julistuksellinen asenne ontologiaa kohtaan ruokkii pikemminkin vieraantunutta moninaisuutta kuin sitoutunutta pluralismia. Samasta syystä myös Best ym. (2021) suosittelevat ”vaatimattomasti esitettyjä ontologioita”.

16) Rescherin (1993, 11) mukaan erilaisiin näkemyksiin johtavat esimerkiksi kokemusten ja episteemisten tilanteiden moninaisuus, evidenssin ja teorioiden välinen looginen kuilu (”teorioiden alimääräytyminen”) sekä erilaiset episteemiset arvot (kuinka tärkeänä esimerkiksi selitysten yksinkertaisuutta pidetään).

17) Usein tutkimuksen lähtökohtana on käytännöllinen tai empiirinen kontrasti tai teoreettinen *aporia*. Tutkimus voi edetä montaa polkua pitkin eri abstraktiota-soilla. Kaikki relevantit polut ovat kuitenkin viimekädessä kytkeytyneet toisiinsa ja edellyttävät eri teoriakielten välistä ymmärrystä ja kääntämistä. Hermeneuttisesti sensitiivisillä käänöksillä, tulkinnoilla ja synteessillä voidaan edistää teoriaperinteiden välistä dialogia. Tavoitteena on eksplisiittisten ja integratiivisten hypoteesien muotoilu, koettelu ja arviointi.

18) Inflaatioteorioiden abstraktit ”muuttujat” tulisi ensin kytkeä osaksi realistista sosiaalista ontologiaa. Mitä esimerkiksi rahan kvantiteettiteoria voisi tarkoittaa toimijoiden, sääntöjen, resurssien ja asemoituneiden sosiaalisten käytäntöjen näkökulmasta? Mielekkään ontologian puitteissa hyvinkin erilaiset lähestymistavat voivat tarjota alustavasti uskottavia hypoteeseja, joista puolestaan voidaan rakentaa muun muassa historiallis-institutionaalisia selitysmalleja. Esimerkiksi inflaation konfliktiteoria ja realistisesti tulkitut uusgramscilaiset väitteet voisivat tarjota luontevan pohjan yhdelle tällaiselle selitysmallille.

Lähteet

- Ahokas, Jussi ja Holappa, Lauri. 2014. *Rahatalous haltuun. Irti kurjistavasta talouspolitiikasta*. Helsinki: Like.
- Arestis, Philip, Brown, Andrew ja Sawyer, Malcolm. 2002. Critical realism and the political economy of the euro. Levy Economics Institute. <http://www.levyinstitute.org/publications/critical-realism-and-the-political-economy-of-the-euro> [Luettu 15.11.2023]
- Bailey, David, Clua-Losada, Mònica, Huke, Nikolai ja Ribera-Almandoz, Olatz. 2017. *Beyond defeat and austerity: disrupting (the critical political economy of) neoliberal Europe*. Lontoo: Routledge.

- Beck, Ulrich. 2007. The cosmopolitan condition: why methodological nationalism fails, *Theory, Culture and Society*, 24:7–8, 286–90. <https://doi.org/10.1177/02632764070240072505>
- Berg, Nathan ja Gigerenzer, Gerd. 2010. As-if behavioral economics: neoclassical economics in disguise? *History of Economic Ideas*, 18:1, 133–165. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1677168>
- Best, Jacqueline, Hay, Colin., LeBaron, Genevieve ja Mügge, Daniel. 2021. Seeing and not-seeing like a political economist: the historicity of contemporary political economy and its blind spots. *New Political Economy*, 26: 2, 217–228. <https://doi.org/10.1080/13563467.2020.1841143>
- Bhaskar, Roy. 1975/2008. *A realist theory of science*. Lontoo: Routledge.
- Bhaskar, Roy. 1986. *Scientific realism and human emancipation*. Lontoo: Verso.
- Bigo, Vinca. ja Negru, Iona. 2014. Mathematical modelling in the wake of the crisis: a blessing or a curse? What does the economics profession say? *Cambridge Journal of Economics*, 38:2, 329–347. <https://doi.org/10.1093/cje/bet063>
- Blyth, Mark. 2009. Introduction: international political economy as a global conversation. Teoksessa Mark Blyth (toim.), *Routledge handbook of International Political Economy (IPE): IPE as a global conversation*. Lontoo: Routledge, 1–20.
- Blyth, Mark ja Matthijs, Matthias. 2017. Black swans, lame ducks, and the mystery of IPE's missing macroeconomy. *Review of International Political Economy*, 24:2, 203–231. <https://doi.org/10.1080/09692290.2017.1308417>
- Boldizzoni, Francesco. 2011. *The poverty of Clio. Resurrecting economic history*. Princeton: Princeton University Press.
- Bonizzi, Bruno ja Kaltenbrunner, Annina. 2020. Critical macro-finance, post Keynesian monetary theory and emerging economies. *Finance and Society*, 6:1, 76–86. <https://doi.org/10.2218/fnsoc.v6i1.4411>
- Braithwaite, John ja Drahos, Peter. 2000. *Global business regulation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brannen, Julia. 2005. Mixing methods: the entry of qualitative and quantitative approaches into the research process. *International Journal of Social Research Methodology*, 8:3, 173–184. <https://doi.org/10.1080/13645570500154642>
- Bunge, Mario. 1963. *The myth of simplicity: problems of the scientific philosophy*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

- Burdekin, Richard ja Burkett, Paul (toim.). 1996. *Distributional conflict and inflation: theoretical and historical perspectives*. Basingstoke: MacMillan.
- Chaudoin, Stephen ja Milner, Helen V. 2017. Science and the system: IPE and international monetary politics. *Review of International Political Economy*, 24:4, 681–698. <https://doi.org/10.1080/09692290.2017.1302974>
- Cohen, Benjamin J. 2008. *International political economy: an intellectual history*. New Jersey: Princeton University Press.
- Cohen, Benjamin J. 2009a. The multiple traditions of American IPE. Teoksessa Mark Blyth (toim.), *Routledge handbook of International Political Economy (IPE): IPE as a global conversation*. Lontoo: Routledge, 23–35.
- Cohen, Benjamin J. 2009b. A grave case of myopia. *International Interactions*, 35:4, 436–444.
- Cohen, Benjamin J. 2017. The IPE of money revisited. *Review of International Political Economy*, 24:4, 657–680. <https://doi.org/10.1080/09692290.2016.1259119>
- Cohen, Benjamin J. 2019. *Advanced introduction to international political economy*. 2. painos. Cheltenham: Edward Elgar.
- Colander, David, Holt, Richard ja Rosser, Barkley Jr. 2004. The changing face of mainstream economics. *Review of Political Economy*, 16:4, 485–499. <https://doi.org/10.1080/0953825042000256702>
- Connolly, William. 1991. *Democracy and territoriality*. Millennium Journal of International Studies, 20:3, 463–484. <https://doi.org/10.1177/03058298910200030301>
- Cox, Robert W. 1983. Gramsci, hegemony, and international relations: an essay in method. *Millennium Journal of International Studies*, 12:2, 397–401.
- Cox, Robert W. 1987. *Production, power and world order: social forces in the making of history*. New York: Columbia University Press.
- Cox, Robert W. 1996. *Approaches to world order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crozier, Michel J., Huntington, Samuel P. ja Watanuki, Joji. 1975. *The crisis of democracy: report on the governability of democracies to the trilateral commission*. New York: New York University Press.
- David, Paul. 2001. Path dependence, its critics and the quest for ‘historical economics’. Teoksessa Pierre Garrouste ja Stavros Ioannides (toim.), *Evolution and path dependence in economic ideas*. Cheltenham: Edward Elgar, 15–40.

- de Goede, Marieke. 2021. Finance/security infrastructures. *Review of International Political Economy*, 28:2, 351–368. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1830832>
- Dow, Sheila. 2019. Geoff Hodgson on pluralism and historical specificity. Teoksessa Francesca Gagliardi ja David Gindis (toim.), *Institutions and evolution of capitalism*. Cheltenham: Edward Elgar, 14–28.
- Dutta, Sahil Jai, Kremers, Ruben, Pape, Fabian ja Petry, Johannes. 2020. Critical macro-finance: an introduction. *Finance and Society*, 6:1, 34–44. <https://doi.org/10.2218/finsoc.v6i1.4407>
- Elomäki, Anna ja Ylöstalo, Hanna. 2021. Feministisempää poliittisen talouden tutkimusta. *Poliittinen talous*, 8:1, 87–99. <https://doi.org/10.51810/pt.101636>
- Farrell, Henry ja Finnemore, Martha. 2009. Ontology, methodology, and causation in the American School of international political economy. *Review of International Political Economy*, 16:1, 58–71. <http://dx.doi.org/10.1080/09692290802524075>
- Farrell, Henry ja Newman, Abraham. 2010. Making global markets. Historical institutionalism in international political economy. *Review of International Political Economy*, 17:4, 609–638. <https://doi.org/10.1080/09692291003723672>
- Farrell, Henry ja Newman, Abraham. 2014. Domestic institutions beyond the nation-state: charting the new interdependence approach. *World Politics*, 66:2, 331–363. <https://doi.org/10.1017/S0043887114000057>
- Farrell, Henry ja Newman, Abraham. 2016. The new interdependence approach, theoretical development and empirical demonstration. *Review of International Political Economy*, 23:5, 713–736. <https://doi.org/10.1080/09692290.2016.1247009>
- Farrell, Henry ja Newman, Abraham. 2019. Weaponized interdependence: how global economic networks shape state coercion. *International Security*, 44:1, 42–79. https://doi.org/10.1162/isec_a_00351
- Farrell, Henry ja Newman, Abraham. 2023. *Maanalainen imperiumi. Kuinka Yhdysvallat aseellisti maailmantalouden*. Kääntänyt Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita.
- Fullwiler, Scott. 2007. Interest rates and fiscal sustainability. *Journal of Economic Issues*, 41:4, 1003–1042.

- Gabor, Daniela. 2020. Critical macro-finance: a theoretical lens. *Finance and Society*, 6:1, 45–55. <https://doi.org/10.2218/finsoc.v6i1.4408>
- Garfinkel, Alan. 1981. *Forms of explanation: rethinking the questions in social theory*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Gill, Stephen. 1990. *American hegemony and the trilateral commission*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gill, Stephen. 2008. *Power and resistance in the new world order*. 2 painos. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gill, Stephen ja Law, David. 1988. *Global political economy: perspectives, problems, and policies*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Gill, Stephen ja Law, David. 1989. Global hegemony and the structural power of capital. *International Studies Quarterly*, 33:4, 475–499.
- Gilpin, Robert. 1981. *War and change in world politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilpin, Robert. 1987. *The political economy of international relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Green, Jeremy. 2019. *Is globalisation over?* Cambridge: Polity.
- Gunitsky, Seva. 2013. Complexity and theories of change in international politics. *International Theory*, 5:1, 35–63. <https://doi.org/10.1017/S1752971913000110>
- Guzzini, Stefano. 2020. Embrace IR anxieties (or, Morgenthau's approach to power, and the challenge of combining the three domains of IR theorizing). *International Studies Review*, 22:2, 268–288. <https://doi.org/10.1093/isr/viaa013>
- Hamati-Ataya, Inanna. 2012. Beyond (post)positivism: the missed promises of systemic pragmatism. *International Studies Quarterly*, 56:2, 291–305. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2011.00710.x>
- Harjunemi, Timo. 2023. ”Elämme aikaa, jossa isot teorialat ovat taas tarpeen” – Mika Pantzarin ja Visa Heinosen haastattelu. *Poliittinen talous*, 11:2. <https://doi.org/10.51810/pt.138082>
- Harman, Graham. 2018. *Object-oriented ontology: a new theory of everything*. Lontoo: Pelican Books.
- Harré, Rom. 1970. *Principles of scientific thinking*. Basingstoke: Macmillan.
- Harré, Rom. 1986. *Varieties of realism*. New Jersey: Blackwell Publishing.
- Harré, Rom ja Rothbart, Daniel. 2004. *Modeling: gateway to the unknown*. Amsterdam: Elsevier Science.

- Heimberger, Philipp ja Kapeller, Jakob. 2017. The performativity of potential output: pro-cyclicality and path dependency in coordinating European fiscal policies. *Review of International Political Economy*, 24:5, 904–928. <https://doi.org/10.1080/09692290.2017.1363797>
- Held, David. 2010. *Cosmopolitanism. Ideals and realities*. Cambridge: Polity Press.
- Helleiner, Eric. 2023. *The contested world economy. The deep and global roots of international political economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helgadóttir, Oddný ja Ban, Cornel. 2021. Managing macroeconomic neoliberalism: capital and the resilience of the rational expectations assumption since the great recession. *New Political Economy*. <https://doi.org/10.1080/13563467.2020.1863344>
- Herz, John. 1957. Rise and demise of the territorial state. *World Politics*, 9:4, 473–493.
- Herz, John. 1968. The territorial state revisited: reflections on the future of the nation-state. *Polity*, 1:1, 11–34.
- Hirst, Paul, Thompson, Grahame ja Bromley, Simon. 2009. *Globalization in question*. 3. painos. Cambridge: Polity.
- Holappa, Lauri. 2020. *The bond-market-power fallacy*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3448-6>
- Hveem, Helge. 1973. The global dominance system: notes on a theory of global political economy. *Journal of Peace Research*, 10:4, 319–340. <https://doi.org/10.1177/002234337301000401>
- Jäger, Johannes ja Springler, Elisabeth (toim.). 2015. *Asymmetric crisis in Europe and possible futures: critical political economy and post-Keynesian perspectives*. Lontoo: Routledge.
- Kaidesoja, Tuukka. 2007. Exploring the concept of causal power in a critical realist tradition. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 37:1, 63–87. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2007.00324.x>
- Kaidesoja, Tuukka. 2013. *Naturalizing critical realist social ontology*. Lontoo: Routledge.
- Keen, Steve. 2011. *Debunking economics. Revised and expanded edition. The naked emperor dethroned?* Lontoo: Zed Books.
- Kelton, Stephanie. 2011. Limitations of the government budget constraint: users vs. issuers of the currency. *Panoeconomicus*, 58:1, 57–66. <https://doi.org/10.2298/PAN1101057K>

- Keohane, Robert O. 2009. The old IPE and the new. *Review of International Political Economy*, 16:1, 34–46. <http://dx.doi.org/10.1080/09692290802524059>
- Keynes, John Maynard. 1943/1969. Proposals for an International Clearing Union (April 1943). Teoksessa J. Keith Horsefield (toim.), *The International Monetary Fund 1945–1965. Twenty years of international monetary cooperation. Volume III: Documents*. Washington: International Monetary Fund, 19–36.
- Keynes, John Maynard. 1936/1961. *The general theory of employment, interest and money*. Lontoo: MacMillan.
- Kotilainen, Konsta. 2021a. Begging the question against a peer? *Journal of Philosophical Research*, 46, 307–327. <https://doi.org/10.5840/jpr2021824171>
- Kotilainen, K. 2021b. A cosmopolitan reading of modern monetary theory. *Global Society*, 36:1, 89–112. <https://doi.org/10.1080/13600826.2021.1898343>
- Kotilainen, Konsta. 2021c. Yhdentyminen vai pirstoutuminen? Euroopan tulevaisuus ja modernin rahateorian kosmopolitanistinen tulkinta. *Poliittinen talous*, 9:1, 127–138. <https://doi.org/10.51810/pt.v9i0.103397>
- Kotilainen, Konsta. 2022. Towards an international clearing union (at last)? Normative underpinnings and elements of institutional design. Helsinki Centre for Global Political Economy, työpäpaperi, 06/2022. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://www.helsinki.fi/en/networks/global-political-economy/working-paper-62022> [Luettu 8.12.2023]
- Kotilainen, Konsta. Tulossa. *From monetary sovereignty to macroeconomic policy autonomy? Examining promises, limitations, and reform possibilities of a nation-state-centric macroeconomic governance architecture*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kotilainen, Konsta ja Patomäki, Heikki. 2020. Towards a Helsinki approach to global political economy. Integrating pluralist economic theorisation and critical IPE. Helsinki Centre for Global Political Economy, työpäpaperi 01/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://www.helsinki.fi/en/networks/global-political-economy/working-paper-12020> [Luettu 8.12.2023]
- Kotilainen, Konsta ja Patomäki, Heikki. 2022. From fragmentation to integration: on the role of explicit hypotheses and economic theory in Global Political Economy. *Global Political Economy*, 1:1, 80–107. <https://doi.org/10.1332/JIFQ7497>

- Kuorikoski, Jaakko ja Ylikoski, Petri. 2012. How to be critical and realist about economics. Teoksessa Aki Lehtinen, Jaakko Kuorikoski ja Petri Ylikoski (toim.), *Economics for teal: Uskali Mäki and the place of truth in economics*. Lontoo: Routledge, 255–273.
- Kurki, Milja. 2008. *Causation in international relations: reclaiming causal analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lainà, Patrizio. 2018a. Meta-theory as a uniting framework for economics and global political economy. *Journal of Critical Realism*, 17:3, 221–232. <https://doi.org/10.1080/14767430.2018.1483622>
- Lainà, Patrizio. 2018b. *Full-reserve banking. Separating money creation from bank lending*, Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3334-2>
- Lake, David A. 2009. Open economy politics: a critical review. *Review of International Organizations*, 4:3, 219–244.
- Lavoie, Marc. 2014. *Post-Keynesian economics: new foundations*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Lawson, Tony. 1997. *Economics and reality*. Lontoo: Routledge.
- Lawson, Tony. 2003. *Reorienting economics*. Lontoo: Routledge.
- Lawson, Tony. 2019. *The nature of social reality. Issues in social ontology*. Lontoo: Routledge.
- LeBaron, Genevieve, Mügge, Daniel, Best, Jacqueline ja Hay, Colin. 2021. Blindspots in IPE: marginalized perspectives and neglected trends in contemporary capitalism. *Review of International Political Economy*, 28:2, 283–294. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1830835>
- Lerner, Abba P. 1951. *Economics of employment*. New York: McGraw-Hill.
- Little, Daniel. 2016. *New directions in the philosophy of social science*. Lontoo: Rowman and Littlefield.
- MacKenzie, Donald, Muniesa, Fabian ja Siu, Leung-Sea (toim.). 2007. *Do economists make markets? On the performativity of economics*. New Jersey: Princeton University Press.
- Mackie, John Leslie. 1974. *The cement of the universe. A study of causation*. Oxford: Oxford University Press.
- Maliniak, Daniel ja Tierney, Michael J. 2009. The American school of IPE. *Review of International Political Economy*, 16:1, 6–33. <https://doi.org/10.1080/09692290802524042>

- Mehrling, Perry. 2010. *The new Lombard Street: how the fed became the dealer of last resort*. Princeton: Princeton University Press.
- Meillassoux, Quentin. 2008. *After finitude. An essay on the necessity of contingency*. Kääntänyt Ray Brassier. New York: Continuum.
- Mirowski, Philip. 2013. *Never let a serious crisis go to waste: How neoliberalism survived the financial meltdown*. Lontoo: Verso.
- Mitchell, William ja Fazi, Thomas. 2017. *Reclaiming the state: a progressive vision of sovereignty for a post-neoliberal world*. Lontoo: Pluto.
- Morgan, Jamie. 2015. Is economics responding to critique? What do the UK 2015 QAA subject benchmarks indicate? *Review of Political Economy*, 27:4, 518–538. <https://doi.org/10.1080/09538259.2015.1084774>
- Morgan Jamie ja Patomäki, Heikki. 2017. Contrast explanation in economics: its context, meaning, and potential. *Cambridge Journal of Economics*, 41:5, 1391–1418. <https://doi.org/10.1093/cje/bex033>
- Mäki, Uskali. 2009. Economics imperialism: concept and constraints. *Philosophy of the Social Sciences*, 39:3, 351–380. <https://doi.org/10.1177/0048393108319023>
- Mäki, Uskali. 2011. Scientific realism as a challenge to economics (and vice versa). *Journal of Economic Methodology*, 18:1, 1–12. <https://doi.org/10.1080/1350178X.2011.553372>
- Nesvetailova, Anastasia. 2015. A crisis of the overcrowded future: shadow banking and the political economy of financial innovation. *New Political Economy*, 20:3, 431–453. <https://doi.org/10.1080/13563467.2014.951428>
- North, Douglass C. 1999. Dealing with a non-ergodic world: institutional economics, property rights, and the global environment. *Duke Environmental Law and Policy Forum*, 10:1, 1–12.
- Næss, Petter. 2004. Prediction, regressions and critical realism. *Journal of Critical Realism*, 3:1, 133–164.
- Oatley, Thomas. 2011. The reductionist gamble: open economy politics in the global economy. *International Organization*, 65:2, 311–341. <https://doi.org/10.1017/S002081831100004X>
- Oatley, Thomas. 2019. Toward a political economy of complex interdependence. *European Journal of International Relations*, 25:4, 957–978. <https://doi.org/10.1177/1354066119846553>

- Oatley, Thomas, Winecoff, W. Kindred, Pennock, Andrew ja Bauerle Danzman, Sarah. 2013. The political economy of global finance: a network model. *Perspectives on Politics*, 11:1, 133–153. <https://doi.org/10.1017/S1537592712003593>
- Onwuegbuzie, Anthony J. ja Leech, Nancy L. 2005. On becoming a pragmatic researcher: the importance of combining quantitative and qualitative research methodologies. *International Journal of Research Methodology*, 8:5, 375–387. <https://doi.org/10.1080/13645570500402447>
- Patomäki, Heikki. 1996. How to tell better stories about world politics. *European Journal of International Relations*, 2:1, 105–133, <https://doi.org/10.1177/1354066196002001004>
- Patomäki, Heikki. 2011. Towards global political parties. *Ethics & Global Politics*, 4:2, 81–102. <https://doi.org/10.3402/egp.v4i2.7334>
- Patomäki, Heikki. 2012. *Eurokriisin anatomia: mitä globalisaation jälkeen?* Helsinki: Into.
- Patomäki, Heikki. 2014. *Suomen talouspolitiikan tulevaisuus: teoriasta käytäntöön.* Helsinki: Into.
- Patomäki, Heikki. 2017. Praxis, politics and the future: a dialectical critical realist account of world-historical causation. *Journal of International Relations and Development*, 20:4, 805–825. <https://doi.org/10.1057/jird.2016.17>
- Patomäki, Heikki. 2018. Johdanto: poliittinen talous ja talousteorian poliittisuus. *Politiikka*, 60:1, 47–49.
- Patomäki, Heikki. 2020a. On the historicity of social ontology. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 50:4, 439–461. <https://doi.org/10.1111/jtsb.12254>
- Patomäki, Heikki. 2020b. Political economy dynamics of global disintegration and its implications for war, peace and security in 21st century. Teoksessa S. A. Hamad Hosseini, James Goodman, Sara C. Motta ja Barry K. Gills (toim.), *The Routledge handbook of transformative global studies*. Lontoo: Routledge, 151–164.
- Patomäki, Heikki. 2023. *World statehood. The future of world politics*. Cham: Springer.
- Patomäki, Heikki ja Wight, Colin. 2000. After postpositivism? The promises of critical realism. *International Studies Quarterly*, 44:2, 213–237.
- Peet, Richard, Robbins, Paul ja Watts, Michael (toim.). 2010. *Global political ecology*. Lontoo: Routledge.

- Phillips, Nicola ja Weaver, Catherine (toim.). 2011. *International political economy: debating the past, present and future*. Lontoo: Routledge.
- Pratschke, Jonathan. 2003. Realistic models? Critical realism and statistical models in the social sciences. *Philosophica*, 71:1, 13–38. <https://doi.org/10.21825/philosophica.82236>
- Putnam, Hilary. 2002. *The collapse of the fact/value dichotomy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Rescher, Nicholas. 1987. How serious fallacy is inconsistency? *Argumentation*, 1:3, 303–316.
- Rescher, Nicholas. 1993. *Pluralism: against the demand for consensus*. Oxford: Clarendon Press.
- Rescher, Nicholas. 2007. *Dialectics: a classical approach to inquiry*. Heusenstamm: Ontos Verlag.
- Rescher, Nicholas. 2009. *Aporotics*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- Robinson, Joan. 1980. *Further contributions to modern economics*. Oxford: Basil Blackwell.
- Rodrik, Dan. 2011. *The globalization paradox: democracy and the future of the world economy*. Oxford: Oxford University Press.
- Rosenberg, Justin. 2013. The “philosophical premises” of uneven and combined development. *Review of International Studies*, 39:3, 569–597. <https://doi.org/10.1017/S0260210512000381>
- Rupert, Mark. 1995. *Producing hegemony: the politics of mass production and American global power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ryner, Magnus. 2012. Financial crisis, orthodoxy and heterodoxy in the production of knowledge about the EU. *Millennium Journal of International Studies*, 40:3, 647–673. <https://doi.org/10.1177/0305829812442300>
- Ryner, Magnus ja Cafruny, Alan. 2017. *The European Union and global capitalism: origins, development, crisis*. Lontoo: Palgrave.
- Schwartz, Herman Mark. 2018. International money after the crisis. Teoksessa Jocelyn Pixley ja Helena Flam (toim.), *Critical junctures in mobile capital*. Cambridge: Cambridge University Press, 131–155.
- Schwartz, Herman Mark. 2022. Global secular stagnation and the rise of intellectual property monopoly. *Review of International Political Economy*, 29:5, 1448–1476. <https://doi.org/10.1080/09692290.2021.1918745>

- Searle, John R. 1995. *The construction of social reality*. New York: The Free Press.
- Searle, John R. 2010. *Making the social world*. Oxford: Oxford University Press.
- Selwyn, Ben. 2017. *The struggle for development*. Cambridge: Polity.
- Shaikh, Anwar. 2016. *Capitalism: competition, conflict, crises*. Oxford: Oxford University Press.
- Shields, Stuart, Bruff, Ian ja Macartney, Huw. (toim.). 2011. *Critical international political economy: dialogue, debate and dissensus*. New York: Springer.
- Slobodian, Quinn. 2018. *Globalists: the end of empire and the birth of neoliberalism*. Cambridge: Harvard University Press.
- Strange, Susan. 1970. International economics and international relations: a case of mutual neglect. *International Affairs*, 46:2, 304–315. <https://doi.org/10.2307/2613829>
- Strange, Susan. 1997. The future of global capitalism: or, will divergence persist forever. Teoksessa Colin Crouch ja Wolfgang Streeck (toim.), *Political economy of modern capitalism: mapping convergence and diversity*. Lontoo: Sage Publications, 182–191.
- Streeck, Wolfgang. 2014. *Buying time: the delayed crisis of democratic capitalism*. Lontoo: Verso.
- Tabb, William K. 2004. *Economic governance in the age of globalization*. New York: Columbia University Press.
- The Economist. 2020. The covid-19 pandemic is forcing a rethink in macroeconomics. It is not yet clear where it will lead. *The Economist*, 25.7.2020. <https://www.economist.com/briefing/2020/07/25/the-covid-19-pandemic-is-forcing-a-rethink-in-macroeconomics> [Luettu 8.12.2023]
- Thompson, Nicolas. 2020. Open economy monetary politics. Teoksessa Ernesto Vivares (toim.), *The Routledge handbook to global political economy*. Lontoo: Routledge, 129–145.
- Tooze, Adam. 2018. *Crashed. How a decade of financial crises changed the world*. Lontoo: Penguin.
- Tuomela, Raimo, Hakli, Raul ja Mäkelä, Pekka (toim.). 2020. *Social ontology in the making*. Berliini: De Gruyter.
- Tymoigne, Éric. 2014. Modern money theory, and interrelations between the treasury and central bank: the case of the United States. *Journal of Economic Issues*, 48:3, 641–662. <https://doi.org/10.2753/JEI0021-3624480303>

- Wade, Robert. 2009. Beware what you wish for: lessons for international political economy from the transformation of economics. *Review of International Political Economy*, 16:1, 106–121. <https://doi.org/10.1080/09692290802524141>
- Weiss, Linda. 1998. *The myth of powerless state: governing the economy in a global era*. Cambridge: Polity.
- Wight, Colin. 1996. Incommensurability and cross-paradigm communication in international relations theory: ‘what’s the frequency Kenneth?’. *Millennium: Journal of International Studies*, 25:2, 291–319. <https://doi.org/10.1177/03058298960250020401>
- Wight, Colin. 2019. Bringing the outside in: the limits of theoretical fragmentation and pluralism in IR theory. *Politics*, 39:1, 64–81. <https://doi.org/10.1177/0263395718815784>
- Wimmer, Andreas ja Schiller, Nina Glick. 2002. Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, 2:4, 301–334. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00043>
- Wimsatt, William C. 2007. *Re-engineering philosophy for limited beings. Piecewise approximations to reality*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wray, L. Randall. 2015. *Modern money theory: a primer on macroeconomics for sovereign monetary systems*. 2. painos. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Ylönen, Matti. 2021. *Yhtiövalta alustatalouden aikakaudella — Evolutionaarinen taloustiede & yhtiöt yhteiskunnallisina toimijoina*. Tampere: Vastapaino.
- Ylönen, Matti ja Teivainen, Teivo. 2017. Politics of intra-firm trade: corporate price planning and the double role of the arm’s length principle. *New Political Economy*, 23:4, 441–457. <https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1371124>
- Young, Kevin L. 2021. Progress, pluralism and science: moving from alienated to engaged pluralism. *Review of International Political Economy*, 28:2, 406–420. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1830833>